ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Жасыл Даму» акционерлік қоғамы

БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі жөніндегі негіздемелік конвенциясы, Киото хаттамасы және Париж келісімі бойынша халықаралық келіссөздер үдерістеріне қатысу туралы және Ғылыми және техникалық аспектілер бойынша кеңес беру үшін көмекші органның (ҒТАБК) 60-шы отырысы бойынша есеп 2024 жылғы 2 маусым – 14 маусым

Астана, 2024 жыл

Бекіту парағы

БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі жөніндегі негіздемелік конвенциясы, Киото хаттамасы және Париж келісімі бойынша халықаралық келіссөздер үдерістеріне қатысу туралы және

Ғылыми және техникалық аспектілер бойынша кеңес беру үшін көмекші органның (ҒТАБК) 60-шы отырысы бойынша есеп

№	Аты-жөні	Лауазымы	Қолы
1	Қалқаманов Сакен Аманкелдіұлы	«Жасыл даму» АҚ Басқарушы директоры	
2	Сайлауова Назым Алматкызы	«Жасыл даму» АҚ модельдеу, талдау және болжау департаментінің бас менеджері	
3	Базарбаева Аймира Аяновна	«Жасыл даму» АҚ модельдеу, талдау және болжау департаментінің менеджері	

Мазмұны

БҰҰ КӨНК, Киото хаттамасы және Париж келісімінің қысқаша тарихы 4
1. Іссапар туралы есеп 6
1.1. Негізгі қорытындылар мен ұсыныстар 32
2. Іссапар туралы есеп 33
2.1. Негізгі қорытындылар мен ұсыныстар 52

БҰҰ КӨНК, Киото хаттамасы және Париж келісімінің қысқаша тарихы

Климаттың өзгеруіне халықаралық саяси реакция 1992 жылы «климаттық жүйеге қауіпті антропогендік әсердің» алдын алу үшін парниктік газдардың атмосфералық концентрациясын тұрақтандыру мақсатында климаттың өзгеруі саласындағы халықаралық ынтымақтастықтың негізгі құқықтық негіздері мен принциптерін белгілейтін БҰҰ КӨНК-ын қабылдаудан басталды. 1994 жылы 21 наурызда күшіне енген конвенцияға 197 қатысушы кіреді.

БҰҰ КӨНК тиімділігін арттыру үшін Тараптар 1997 жылғы желтоқсанда Киото хаттамасын қабылдады. Ол индустриалды дамыған елдер мен нарықтық экономикаға көшіп келе жатқан елдерді алты парниктік газдар шығарындыларын азайтудың белгілі бір сандық көрсеткіштеріне қол жеткізуге міндеттейді. Киото хаттамасы 2005 жылдың 16 ақпанында күшіне енді және 192 қатысушыдан тұрады. Ол бойынша міндеттемелердің бірінші кезеңі 2008 жылдан 2012 жылға дейін өтті, содан кейін міндеттемелердің екінші кезеңі 2013-2020 жылдар аралығында өтті.

2015 жылдың желтоқсанында Тараптар Париж келісімін қабылдады, ол жаһандық орташа температураның индустрияға дейінгі деңгейден 2°C-тан төмен деңгейге дейін көтерілуін шектеу және оны 1,5°C-қа дейін шектеу бойынша күш-жігерді жалғастыру мақсатын қамтиды. Ол сондай-ақ Тараптардың климаттың өзгеруінің жағымсыз әсерлеріне бейімделу мүмкіндіктерін кеңейтуге және қаржы ағындарының сәйкестігін қамтамасыз етуге бағытталған парниктік газдар шығарындыларын азайту және климатқа төзімді даму жолдарын қамтиды. Келісім шарттарына сәйкес, барлық елдер ұлттық деңгейде айқындалатын үлестерду (ҰДАҮ) ұсынады және жаһандық есеп (GST) шеңберінде әр бес жыл сайын жұмсарту, бейімделу және іске асыру құралдарының жиынтық прогресіне шолу жасайды. Сонымен қатар, Келісім барлық Тараптардың ұлттық есептілігі үшін кеңейтілген ашықтық шеңберін белгілейді. Париж келісімі 2016 жылдың 4 қарашасында күшіне енді. Бүгінгі күні келісімді 193 тарап ратификациялады..

Соңғы негізгі бетбұрыс нүктелері

Глазго: Глазгодағы Климаттың өзгеруі жөніндегі Конференция Шотландияда 2021 жылдың 31 қазаны мен 12 қарашасы аралығында COVID-19 пандемиясымен байланысты үзілістен кейін өтті. Тараптар Париж келісімінің ережелер жинағы бойынша жұмысты 6-бап бойынша нұсқаулықтарды, ережелерді және жұмыс бағдарламасын қабылдау және ETF шеңберіндегі есеп беру форматын келісу арқылы аяқтады. Тараптар «Глазго Климаттық пактісін» қабылдады, бұл көмір энергетикасын біртіндеп қысқартуға және қазба отынына тиімсіз субсидиялардан бас тартуға алғаш рет сілтеме жасауды қамтитын үш кешенді шешім сериясын қамтиды. Сондай-ақ, салдарларды азайту шараларын бейімдеу және жедел кеңейту бойынша жаһандық мақсатта жұмыс істеу бағдарламалары келісілді; шығындар мен залалдар бойынша Глазго диалогы құрылды; климатты қаржыландыру бойынша жаңа Ұжымдық сандық мақсатты

анықтау процесі басталды; Мұхит негізіндегі климаттық әрекеттер бойынша жыл сайынғы диалог іске қосылды.

Шарм-эль-Шейх: Шарм-Эль-Шейхтегі Климаттың өзгеруі жөніндегі Конференция Египетте 2022 жылдың 6-20 қарашасы аралығында өтті және 60 шешіммен аяқталды. Тараптар алғаш рет климаттың өзгеруінің теріс салдарымен байланысты шығындар мен залалдарға ден қою шараларын қаржыландыру қажеттілігін мойындады және 2023 жылы егжей-тегжейлері пысықталатын қор мен қаржыландыру тетіктерін құрды. Осы келісімге қол жеткізуге әкелген пакеттің негізгі элементтері климаттың өзгеруінің алдын алу және жаһандық бейімделу мақсатына шұғыл амбицияны арттыру бойынша жұмыс бағдарламалары болды. Тараптар сонымен бірге «Шарм-Эль-Шейхтің іске асыру жоспары» деп аталатын екі жан-жақты шешім қабылдады. Бұл шешімдердің негізгі ережелеріне мыналар жатады:

- Глазго климаттық пактісінде қабылданғандай, тоқтаусыз көмір энергетикасынан кезең-кезеңімен бас тартуға және тиімсіз қазба отын субсидияларын біртіндеп жоюға шақыруды сақтау;
- о жаңа немесе жаңартылған ҰДАУ немесе парниктік газдар шығарындылары төмен ұзақ мерзімді даму стратегияларын әлі енгізбеген тараптарды СМА 5 басталғанға дейін мүмкіндігінше тезірек жасауға шақыру;
- Париж келісімінің мақсаттарына жету жолдарын талқылау үшін әділ өтпелі жұмыс бағдарламасын құру;
- көпжақты даму банктерін реформалауға шақыру.

Кездесуде сонымен қатар Сантьяго желісінің хатшылығы үшін қабылдаушы тарапты таңдау процесі басталды және басқа мәселелермен қатар GST шеңберіндегі техникалық диалог жалғасты.

Дубай: Дубайдың климаттың өзгеруі жөніндегі конференциясы Біріккен Араб Әмірліктерінде (БАӘ) 2023 жылдың 30 қарашасы мен 13 желтоқсаны аралығында өтті. Онда маңызды шешім қабылданды: тараптар Париж келісімінің алғашқы GST-ін жасады. Шешім, басқалармен қатар,тараптарды осы маңызды онжылдықта энергетикалық жүйелердегі қазба отындарынан ауысу бойынша жаһандық күш-жігерге үлес қосуға шақырады. Ол сондай-ақ жаһандық жылынуды 1,5°C-қа дейін шектеу мақсатында келісілген, 2025 жылдың ақпанында ұсынылуы тиіс келесі ҰДАУ-де бүкіл экономикадағы шығарындыларды азайтудың өршіл мақсаттарын енгізуге шақырады. Тараптар сонымен қатар шығындар мен залалдарды жабу үшін жаңа қордың күшіне енуіне жол ашатын шешім қабылдады, Хатшылықтың орналасқан жерін келісті Сантьяго желілері GGA шеңберлік бағдарламасын қабылдады және бейімделу көрсеткіштері бойынша жұмыс бағдарламасын бастады.

1. Іссапар туралы есеп

Сайлауова Назым Алматкызы

Моделдеу, талдау және болжау департаментінің бас менеджері

<u>Іссапар кезеңіне тапсырманың орындалуы туралы есеп:</u>

Конференция: БҰҰ климаттың өзгеруі туралы негіздемелік конвенциясының қосалқы органдарының 60-шы сессиясы.

БҰҰ КӨНК көмекші органдарының (КО) 60-шы сессиясы 3 маусым, дүйсенбіде ашылды. Тараптар мен бақылаушылар келіссөздерден күтулерін баяндайтын өздерінің алғашқы мәлімдемелерін ұсынды.

Процедуралық сұрақтар

Күн тәртібін бекіту: Ресей Федерациясы келіссөздердің төрт қатысушысына қабылдаушы ел виза бермеді деген негізде күн тәртібін бекітуге қарсылық білдірді. Қысқа үзілістен кейін олар визалық мәселе шешілмесе, қорытындылардың қабылдануына тосқауыл қою құқығын сақтай отырып, қарсылықтарын алып тастады. Сол күні Ресей Федерациясы визалар берілгенін хабарлады.

Набил Мунир (Пәкістан), іске асыру жөніндегі көмекші органның (ІАКО) төрағасы және Гарри Вреулс (Нидерланды), ғылыми-техникалық консультациялар жөніндегі көмекші органның (ҒТККО) төрағасы, күн тәртібі бойынша топтармен және тараптармен сындарлы сессия алдындағы консультацияларды атап өтті. Тараптар Боливия қосу үшін ұсынған тармақтарсыз, дамыған елдердің 2030 жылдан кешіктірмей таза нөлдік шығарындыларға және кейінгі кезеңдегі таза теріс шығарындыларға қол жеткізу жөніндегі жедел және шұғыл іс-қимылдары туралы, сондай-ақ нәтижелерге бағдарланған төлемдерге баламалы саяси тәсілдерді жүзеге асыру құралдары туралы алдын ала күн тәртібін (FCCC/SBI/2024/4 және FCCC/SBSTA/2024/4) қабылдауға шешім қабылдады. Дамушы елдердің пікірлес тобының өкілі Боливия жаһандық Солтүстік елдерінің өз міндеттемелерін орындай алмайтындығына назар аударды, дамыған елдердің таза нөлдік шығарындылар мақсаттары Климаттық дағдарысты шешу үшін талап етілетінге сәйкес келмейтінін атап өтті және «көміртегі отаршылдығының» басталуына өкініш білдірді. Ол тараптар конференциясы (ТК) төрағаларының үштігіне (БАӘ, Әзірбайжан және Бразилия) жұмсарту мен бейімделудің нарықтық емес тәсілдерін қолдануға көмектесу үшін жол картасын әзірлеуді ұсынды.

Қорытынды пленарлық отырыста КО төрағалары Боливия ұсынған күн тәртібіндегі тармақтар бойынша консультациялар өткізгендерін, бірақ одан әрі іс-қимылдар бойынша консенсусқа қол жеткізілмегенін атап өтті.

Жұмысты ұйымдастыру: екі апталық кеңес барысында келесі мәселелер бойынша байланыс топтары шақырылды:

- әділ ауысуды қамтамасыз ету жөніндегі жұмыс бағдарламасы;
- ден қою шараларын жүзеге асыруға ықпал ету жөніндегі форумға байланысты мәселелер;

- Париж келісімінің 6.8-бабында айтылған нарықтық емес тәсілдердің негіздемесі;
- үкіметаралық кеңестерді ұйымдастыру;
- әкімшілік, қаржылық және институционалдық мәселелер.

Бекітілген күн тәртібіне енгізілген күн тәртібінің барлық басқа тармақтары бойынша бейресми консультациялар өткізілді.

Бірінші пленарлық отырыста Египет пен Боливия қолдаған BASIC (Бразилия, Оңтүстік Африка, Үндістан және Қытай) өкілі 2020-2030 жылдар аралығында I қосымша тараптарының парниктік газдар шығарындыларының болжамды өсуін атап өтіп, I қосымша тараптарының екі жылдық есептерін жинақтауға және қорытындылауға алаңдаушылық білдірді. Ол жалпылама баяндаманы қоса алғанда, күн тәртібіндегі осы тармақты қарау үшін арнайы уақыт пен орын бөлуді сұрады. IAKO төрағасы күн тәртібіндегі осы тармақтың әрбір тармағы жеке қаралатынын растады. IAKO төрағасы Мунир қатаң рәсімдік қорытындылар үшін ешқандай құжаттар дайындалмайтынын, бірақ олар пленарлық отырыста оқылатынын және отырыс туралы есепте көрсетілетінін атап өтті.

Жаһандық қорытындылау (GST)

Жаһандық қорытындылаудың жалпы процесінің процедуралық және логистикалық элементтері

GST Париж келісімінің барлық бағыттары бойынша күш-жігер мен нәтижелерді ұжымдық бағалауды білдіреді. Ол ҰДАҮ-дің дамуы туралы хабарлауға арналған. Бірінші GST CMA 5 Дубайда аяқталды. Бонндағы кездесудің мақсаты Бакуде шешім қабылдау мақсатында бірінші GST тәжірибесі негізінде GST процесінің процедуралық және логистикалық элементтерін жетілдіру жолдарын талқылау болды.

Бейресми консультациялар 4, 6, 8, 10, 11 және 12 маусымда Патрик Спайсер (Канада) мен Турея Аль Алидің (БАӘ) бірлескен басшылығымен өтті. Талқылау барысында, атап айтқанда, келесі мәселелер талқыланды:

- қолда бар ең жақсы ғылыми деректерді қосу үшін климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ бағалаудың жетінші циклін екінші GST-пен жариялауды қалай үйлестіру керек;
- техникалық бағалау және GST нәтижелерін қарау кезеңдері арасындағы ауысуды жетілдіру;
- болашақ GST жоғары деңгейлі комитетінің құрамы.

Ко-фасилитаторлар GST жалпы процесінің процедуралық және логистикалық элементтері бойынша толықтырулардың мазмұны бойынша тұжырымдамалық жазбаны ұсынды.

Елдердің пікірлері:

G77 және Қытай нақты кестелер мен мерзімдерді, сондай-ақ білімдегі олқылықтарды есепке алуды талап етеді. Олар құрылымдық формальды

диалогты және ұлттық және субұлттық процестердің деректерін қосуды қолдайды.

Қытай техникалық диалогтардың санын екіге көбейтуді және екі сессияаралық семинар өткізуді ұсынады. Олар мәтіндік келіссөздер жүргізуге және күшейтілген 19-баппен нақты үйлестіруге жеткілікті уақытты қажет етеді, сонымен қатар жастар мен балалар туралы мәліметтерге назар аударады.

АҚШ конституциялық органдардың жұмыс бағдарламаларын анықтаудың және климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ деректері мен бірінші GST нәтижелерін есептерге енгізудің маңыздылығын атап көрсетеді. Олар сондай-ақ бірінші GST нәтижелері бойынша есеп беруді талап етеді.

Швейцария (EIG) барлық тараптарды деректерді ұсынуға шақырады және климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ есептерінің маңыздылығын көрсетеді. Олар тараптарды тартуға, жыл сайын екі сессия өткізуге және келіссөздер жүргізу үшін бірлескен байланыс тобының үш кездесуін өткізуге көбірек уақыт ұсынады.

Жапония процестің үш кезеңі арасындағы байланысты жақсартуға тырысады және CMA5 және 19/CMA1 мақалаларына сілтемелер ұсынады. Олар кірістің нақты құрылымдылығының маңыздылығын атап көрсетеді.

Гренада (AOSIS) БАӘ диалогына сәйкес климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ ұлттық және аймақтық процестері мен есептерінің маңыздылығына назар аударады. Олар сондай-ақ өтпелі кезеңде қысқа уақытты ұсынады.

Бразилия 2028 жылы AR7 мерзіміне алаңдаушылық білдіріп, Катовицедегі шешімнен кейінгі жаңа мәселелерді қарастыруда. Олар шешімдерді уақтылы орындаудың маңыздылығын атап көрсетеді.

Сауд Арабиясы уақыт мәселелерін климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топқа қалдыруды және ғылыми қауымдастықтан деректерді алуды ұсынады. Олар бағыттаушы сұрақтары бар ресми сессияларды қолдайды және жиынтық есептерде нақтылықты, сондай-ақ үш емес, екі техникалық диалогты қажет етеді.

КО қорытындылары: өз қорытындыларында (FCCC/SB/2024/L.3) IAKO, басқалардың арасында:

- КО 60-та үйлестірушілер дайындаған бейресми жазбаны назарға алады, бұл тараптар арасындағы консенсусты білдірмейтінін атап өтеді;
- осы мәселені CMA 6-да қарауды аяқтау үшін бейресми жазбаны ескере отырып, осы мәселені КО 61-де қарауды жалғастыру туралы шешім қабылдады.

Жаһандық қорытындылау қорытындыларын іске асыру бойынша БАӘ диалогының шарттары

Осы тармақтың мақсаты GST қорытынды құжатында белгіленген диалог шарттарын оны CMA 6-да практикалық іске асыру мақсатында талқылау болды. 5, 6, 8, 11 және 12 маусымда өткізілген бейресми консультациялар Рикардо

Маршалл (Барбадос) мен Патрик Спайсердің (Канада)бірлескен басшылығымен өтті.

Диалог GST қорытынды құжатының барлық аспектілерін қарастыруы керек пе деген мәселе бойынша келіспеушіліктер туындады - позицияны экономикалық интеграция тобы (EIG), ЕО, шағын арал мемлекеттерінің альянсы (AOSIS), АҚШ, Норвегия және Жапония бөледі; немесе ол қаржы мәселелерін қарастыруы керек, өйткені диалог басталған тармақ қаржы бөлімінде қамтиды - позицияны африкалық топ пен дамушы елдердің пікірлес тобы (LMDC) бөліседі. Латын Америкасы мен Кариб теңізінің тәуелсіз қауымдастығы (AILAC) және ең аз дамыған елдер (LDC) аралық ұсынысты ұсынды, оған сәйкес диалог аясында қаржыландыру мен іске асыру құралдарына баса назар аудара отырып, барлық GST қорытындылары қарастырылады.

GST қорытындыларын іске асыруға бағытталған БАӘ-нің GST бойынша диалогы CMA6-дан (2024 жыл) басталып, CMA10-да (2028 жыл) аяқталады. Іске асыру жөніндегі көмекші орган CMA6-да қарау үшін КО 60 (2024 жылы маусым) жұмыс бағдарламасының шарттарын әзірледі.

Бұл диалогта тараптар GST астындағы БАӘ диалогында не қамтылуы керек екендігі туралы өз көзқарастарын алға тартты.

Швейцария барлық пікірлерді жинау тәсілін қолдайды, бірақ қазіргі жазба олардың көзқарастарын жеткіліксіз көрсетеді деп алаңдайды. Олар тек пікірлерді көрсетуге ғана емес, іс-әрекетке және қолдауға назар аудару керек деп санайды.

AOSIS жазбаның құрылымын нақтылауды және құжаттың бірлік немесе үш түрлі опция ретінде қарастырылатындығын анықтауды сұрайды. Олар үш тәуелсіз опцияны ұсынудың қазіргі форматы түсіну мен талқылауды қиындатады деп санайды.

EIG ағымдағы құжатта дұрыс көрсетілмеген әрекеттерге баса назар аудару опциясына қосудың маңыздылығына баса назар аударады.

Жапония мәтінді опция түріне қарай ұйымдастыруды маңызды деп санайды, өйткені бір санатта әртүрлі пікірлер бар.

АҚШ бұл құжат әртүрлі пікірлерді көрсетеді деп санайды, бірақ тұжырымдарды нақтылауға және орынсыз элементтерді жоюға шақырады.

Филиппин климаттық қаржыландыруға назар аударудың маңыздылығын атап өтіп, GST құжатының 66-100-тармақтарында көрсетілген тақырыптарды қосуды ұсынды.

LDC позициялардың қайталануын болдырмау үшін құжатты үйлестіруге және нақтылауға шақырады.

Чили ұқсас позицияларды табу үшін басқару, уақыт шеңбері, кіріс және шығыс сияқты модальділіктің жалпы элементтеріне назар аударуды ұсынады.

ЕО қайталанудан аулақ бола отырып, басқа негізгі процестерге толықтырулар енгізу үшін диалогтың маңыздылығын атап көрсетеді. ЕО диалогтың екінші нұсқасын қолдайды.

Сауд Арабиясы ҰДАҮ-ті қаржылық қолдау мен қадағалауға назар аудару керек деп санайды. Олар өз ұсыныстарын құжаттың келесі итерациясында бөлек көрсетуді сұрайды.

Қытай Сауд Арабиясының пікірін қолдайды және диалог жұмысты қайталамау арқылы қаржыландыруға бағытталуы керек деп санайды.

Ұлыбритания GST нәтижелерінің қаржыландыруды ғана емес, шығарындыларды азайту мен бейімделуді қоса алғанда, барлық аспектілерді қамтуын қамтамасыз етуді маңызды деп санайды.

Австралия қорытынды құжатты қалыптастыруда барлық тараптардың пікірлерін ескеру қажеттілігін қолдайды.

Барлық елдер бейресми жазбаның соңғы нұсқасымен келісіп, оны одан әрі ТК 29 Бакуде талқылау үшін қабылдады. Бірлескен фасилитаторлар БАӘ диалогы мандатының 5 нұсқасын ұсынды.

IAKO қорытындылары: өз қорытындыларында (FCCC/SBI/2024/L.6) , IAKO басқалардың арасында:

- КО 60 – та үйлестірушілер дайындаған бейресми жазбаны назарға алады, бұл тараптар арасындағы консенсусты білдірмейтінін атап өтеді;
- осы мәселені IAKO 61-де оны СМА 6-да аяқтау мақсатында қарауды жалғастыру туралы шешім қабылдайды;
- тараптарға диалог жүргізу шарттарына қатысты пікір білдіруді ұсынады;
- хатшылықтан IAKO 61-де қарау үшін ұсынылған материалдарды жинақтауды дайындауды сұрайды.

Ұлттық деңгейде айқындалған үлестерді дайындау туралы хабардар ететін жаһандық қорытындылау жөніндегі бірінші жыл сайынғы диалог

6 және 7 маусымда өткізілген бұл міндетті іс-шара GST нәтижелері келесі тараптардың дайындау кезінде қалай қолданылатыны туралы озық тәжірибелермен алмасуға ықпал етуге бағытталған. Қатысушылар тараптар мен тараптан тыс мүдделі тараптардың GST қорытындыларын өздерінің ҰДАҮ дайындау процесіне қалай біріктіргені туралы бірқатар презентацияларды тыңдады.

Қатысушылар ұлттық заңнамалық процестерді ҰДАҮ жаңарту циклімен синхрондау мәселелерін, секторлық климаттық мақсаттардың маңыздылығын және ҰДАҮ іске асырудағы салалық министрліктердің рөлін талқылады. Халықаралық энергетикалық агенттік өзінің «қолжетімді және әділ таза энергетикаға көшу стратегиялары» атты жаңа арнайы баяндамасынан, соның ішінде таза энергетика технологияларына көшуді жеделдету энергияның қолжетімділігін арттырады және өмір сүру құнына қысымды жеңілдетуі мүмкін деген қорытындыларды ұсынды.

Елдер қорытынды GST шеңберінде ҰДАҮ- ке қол жеткізудегі ағымдағы прогресс бойынша презентациялар жасады:

Чили

Бастапқы нүкте: ҰДАҮ 2020

- Экономика және барлық парниктік газдар;

- 2025 жылға қарай шығарындылардың шыңы және 2030 жылға қарай абсолютті мақсат;
- Метан бойынша міндеттемелер;
- LTS-пен тураланған (2050 жылға қарай көміртекті бейтарап);
- жер пайдалану, жер пайдалануды өзгерту және орман шаруашылығы бойынша жеке міндеттемелер;
- Интеграция: экожүйелерді сақтау (мұхиттар, сулы-батпақты жерлер, ландшафттар);
- Айналмалы экономика.

Іске асыру: 2022 жылғы климаттың өзгеруі туралы заң

- Нақты міндеттері бар институционалдық шаралар;
- Міндетті ҰДАҮ және ТКС;
- Секторлық жұмсарту және бейімдеу жоспарлары;
- Ұлттық іс-қимыл жоспарлары;
- Әлеуетті арттырудың қаржылық және стратегиялары;
- Ақпарат және қатысу жүйелері.

Сабақтар және басқа да ойлар

- Даму процесі заңмен реттеледі, бір жылға созылады және қатысуға арналған әртүрлі кеңістіктерді қамтиды;
- GST1 нәтижесінің әр абзацын және әр тармақ бойынша міндеттемелерді талдау;
- ҰДАҮ 2020 енгізілуі күткеннен баяу, бірақ бұл кедергілерді анықтауға және олармен жұмыс істеуге көмектеседі;
- Баяу процесс, іске асыру үшін қосымша механизмдер мен ресурстар қажет.

АҚШ

Жұмсарту бойынша ұжымдық күш (1/CMA5)

- Жаңартылатын энергияның әлемдік қуатын үш есе арттыру және 2030 жылға қарай энергия тиімділігін арттырудың орташа жаһандық жылдамдығын екі есе арттыру;
- Жол көлігінен шығарындыларды азайтуды жеделдету;
- 2030 жылға қарай ормандардың жойылуы мен деградациясы.

ҰДАҮ-де жұмсартудың басымдықтары

- ҰДАҮ-ді модельдеу және талдау ұлттық мақсаттарды, стратегияларды, бағдарламаларды қамтиды, бұл 2035 жылға қарай парниктік газдар шығарындыларын азайтады деп күтілуде;
- 2035 жылға қарай метан шығарындыларының 35% - ға төмендеуі күтілуде;
- 2030 жылға қарай ормандардың жоғалуын тоқтату және белгілі бір аумақтарды қалпына келтіру жөніндегі ұлттық мақсат.

Ең аз дамыған елдер - ЕАДЕ (LDCs)

Ұлттық жоспарлар

- 45 ел, 1.1 миллиард адам.
- Соңғы 50 жылдағы климаттық апаттардан қайтыс болғандардың 69%-ы ЕАДЕ-де болды.
- 40 ЕАДЕ жақсартылған ҰДАУ-ін ұсынды.
- 10 ЕАДЕ толық шартты ҰДАУ-ін ұсынды, қалғандары шартты және шартсыз мақсаттар.
- 41 ЕАДЕ барлық үш негізгі газды (CO2, CH4, N2O) қамтыды.
- ЕАДЕ көпшілігі 6-баптың механизмін қолданылуын немесе зерттелуін көрсетті.

ЕАДЕ-дің ҰДАУ-гі жұмсарту және бейімделу

- ЕАДЕ-дің жартысынан көбі (62.2%) жұмсартуға байланысты артықшылықтарын атап өтеді.
- ЕАДЕ-дің жақсартылған ҰДАУ-нің басым көпшілігі жаңартылатын энергия көздерін қамтиды (93%).
- Жұмсартудың негізгі секторлары: энергия, қалдықтар, орман шаруашылығы, ауыл шаруашылығы, көлік, өнеркәсіп.
- Негізгі бейімделу секторлары: ауыл шаруашылығы, су ресурстары, орман шаруашылығы, денсаулық сақтау, апаттар қаупін басқару, секторараралық ынтымақтастық.

ЕАДЕ-де ҰДАУ-ді іске асыру құралдары

- 42 ЕАДЕ өздерінің ҰДАУ-де кем дегенде ішінара құнды бағалауды ұсынды.
- 37 ЕАДЕ жұмсарту шығындарын, 31-і бейімделу шығындарын бағалады.
- 17 ЕАДЕ шығындар мен залалдар туралы нақты айтты, олардың 7-сі сандық баға түрінде.

ҰДАУ-де бағаланған қаржылық шығындардың жалпы анықталған құны 1068 миллиард долларды құрайды:

- Жұмсарту үшін 766.3 миллиард доллар.
- Бейімделу үшін 237.2 миллиард доллар.
- Басқа/анықталмаған шығындар үшін 64.5 миллиард доллар.
- ЕАДЕ-дің ҰДАУ-нің көпшілігі шартты болып табылады,ҰДАУ-тер шығындарының 82%-ы шартты деп белгіленеді.

Амбициялардағы, қазіргі және болашақтағы ҰДАУ-гі олқылықтарды жабу, іс-әрекеттерді жеделдету және іске асырудағы олқылықтарды жою

- ЕАДЕ ерекше қажеттіліктер мен жағдайларға қарамастан өршіл ҰДАУ-ін тапсырды.
- Көптеген ЕАДЕ деректер, сценарийлерді әзірлеуде және бағалауда шектеулерге тап болады.
- ЕАДЕ белсенді іс-әрекеттерді жүргізуге дайын, ресурстарға оңайлатылған және әділ қол жеткізуді талап етеді.

Швейцария

Париж келісімі бойынша нұсқаулық

- Сериялық ҰДАҮ.
- Әр түрлі ұлттық жағдайларды ескере отырып, CBDR-RC көрсететін мүмкін болатын ең үлкен амбициялар
- Шығарындыларды азайту бойынша жалпы экономикалық абсолютті мақсаттар
- ақсаттарға қол жеткізу мақсатында жұмсарту жөніндегі ішкі шаралар

Жаһандық қайта қарау жөніндегі нұсқаулық

- 2030 жылға қарай парниктік газдар шығындарын 43%-ға және жаһандық ауқымда 60%-ға қысқартудың маңыздылығы
- Жалпы экономикалық шаралар
- Барлық секторлар мен газдар
- Энергетикаға, көлікке, биоәртүрлілікке көшу туралы 28-параграфты қоса алғанда, жұмсартуға шақыру

Швейцариядан мысал

- 2023 жылы қабылданған климаттық инновациялар туралы заң шығарындылардың нөлдік деңгейіне жетудің аралық мақсаттарын анықтайды

Климаттық саясат құралдары-2024 жылдан кейінгі CO2 туралы заң

Секторлар бойынша нұсқаулық мақсаттар:

- Құрылыс секторында: 2040 жылға дейін - 82%-ға, 2050 жылға дейін- 100%-ға%;
- Көлік секторында: 2040 жылға дейін - 57%-ға, 2050 жылға дейін- 100%-ға;
- Өнеркәсіп секторында: 2040 жылға дейін - 50%-ға, 2050 жылға дейін- 90%-ға.

Сауд Арабиясы

Экожүйенің ұлттық жағдайлары

- Температураның жоғарылауы
- Су тапшылығы
- Өңделмеген жердің аумағы 76%
- Теңіз деңгейінің көтерілуі және су тасқыны

Әлеуметтік-экономикалық ұлттық жағдайлар

- Экономика әлі де көмірсутектерді өндіруден, өңдеуден және экспорттаудан және соған байланысты энергияны көп қажет ететін өнімдерден алынған табысқа тәуелді;
- Шектеулі кіріс ресурстарына тәуелділік Сауд Арабиясының ұзақ мерзімді перспективада өсу деңгейін ұстап тұру қабілетіне қауіп төндіреді.

Басымдықтар

- Жұмсарту пайдасына бейімделу (тұрақтылық): ағаш отырғызу, қала құрылысы;

- Экожүйеге негізделген бейімделу (осалдық, тәуекелдерді бағалау, су, теңіз деңгейінің көтерілуі);
- Әлеуметтік-экономикалық бейімделу және экономикалық әртараптандыру: RM, технологиялар - жаңартылатын энергия көздері, энергия тиімділігі, метан шығарындыларын азайту, CCUS, сутегі.

Көрсеткіштер

- ҰДАУ-дің жаңа амбициясы;
- Жаңартылатын энергия саласындағы амбициялар;
- CDR амбициясы.

Жаңа ҰДАУ-ге ықпал ететін ағымдағы жобалар мен бастамалар

- Жұмсартудың пайдасына бейімделу: Сауд Арабиясы бойынша 10 миллиард ағаш отырғызу, бұл 74 миллион гектар жерді қалпына келтіруге тең;
- Экожүйеге негізделген бейімделу: мақсат - жағалау бойына 100 миллион мангр ағашын отырғызу;
- Әлеуметтік-экономикалық бейімделу және экономикалық әртараптандыру: электр қуатын өндірудің 50%-ы 2030 жылға қарай жаңартылуы керек, 2030 жылға қарай ~1 миллион баррель мұнай сұйықтығының эквиваленті.

Европалық Одақ:

- 1990 жылмен салыстырғанда 90% таза парниктік газдар шығарындылары;
- 1990 жылмен салыстырғанда парниктік газдардың таза шығарындыларының 90%-ы әсерді бағалауда көрсетілген опциялардың жоғарғы шегінде.

Парниктік газдар бюджеті және әрбір мақсатты опцияның парниктік газдар шығарындыларын жылдық қысқарту:

- Мақсат - 23%-ға дейін.

Жыл сайынғы қысқартулар (1990 жылғы деңгейден % - бен):

- 2030 жылғы мақсат - 33%.
- 2041-2050 жылдарға арналған мақсат - 10%.
- 1990-2050 жылдар аралығындағы таза парниктік газдар шығарындыларының профилі.
- Қалған «жалпы» парниктік газдар шығарындылары 850 миллион тоннадан аз CO2-экв, ал көміртекті жою (құрлықта және өнеркәсіпте) 400 миллион тонна CO2 құрайды.
- Экспозицияны бағалауда бағаланған үш опция 2030 жылдардағы парниктік газдардың жыл сайынғы 90%-ға қысқаруы айтарлықтай жұмсарту әрекеттеріне әкелетінін көрсетеді.

2040 жылға ұсынылған мақсаттың негізгі салдары

- ЕО-та 1980 жылдан 2022 жылға дейін климаттың өзгеруіне байланысты 220 000 өлім және 650 миллиард еуро экономикалық шығын болды, оның 170 миллиард еуросы соңғы 5 жылда;

- Бұл барлық мүдделі тараптарға жеке сектордағы трансформация сияқты өз бөлігін орындау үшін қажет қажетті стратегиялық нұсқаулықты береді;
- Энергетикалық жүйенің шығындары 2031-2040 жылдарға арналған қарастырылған опциялар арасында ұқсас;
- Қазба отындарын импорттау шығындары айтарлықтай төмендейді (2022 жылы ЖІӨ-нің 4,1%-ы және 2023 жылы 2,4%-нан бастап, 2040 жылы ЖІӨ-нің 1,4%-на дейін, соңғы онжылдықта 0,6%) - 2031-2050 жылдар аралығында 2,8 триллион еуро үнемдеу.
- Таза ауа, жақсы денсаулық, жоғары биоәртүрлілік, энергетикалық қауіпсіздік сияқты артықшылықтар.

Еуропалық климат заңы

Еуропалық климаттық заң 2040 жылға арналған мақсаттың заңды негізі болып табылады-бұл өз кезегінде ЕО-та ҰДАҮ-ді анықтайды. Еуропалық климаттық заңның 2021 жылғы 30 маусымдағы ережесі ЕО үшін маңызды заң болып табылады. Ол 2050 жылға қарай жалпы еуропалық климаттық бейтараптық мақсатын белгілейді (2-бап). Ол аралық мақсаттарды анықтайды және сұрайды (4 - бап): 2030 жылға арналған мақсат-таза парниктік газдар шығарындыларын кем дегенде 55%-ға азайту. Осы Регламенттің 2(1) - бабында белгіленген климаттың бейтараптығы мақсатына қол жеткізу мақсатында 2040 жылға арналған жалпыеуропалық климаттық мақсат белгіленетін болады. Ол үшін Париж келісімінің 14-бабында көзделген бірінші жаһандық түгендеуден кейін алты айдан кешіктірмей, осы Регламенттің 6 және 7-баптарында айтылған бағалау қорытындыларын және жаһандық түгендеу нәтижелерін ескеру. ESABCC-тің ең жақсы қол жетімді ғылыми деректері мен ұсыныстарына негізделген 2030-2050 жылдарға арналған парниктік газдар болжамды бюджетін жариялау.

Заңға сәйкес, Еуропалық комиссия ақпан айында 2040 жылға арналған мақсат туралы хабарлама жариялады, ол жаңа Еуропалық Комиссия ұсынған заңнамалық ұсыныспен аяқталатын жалпыеуропалық пікірталастарды бастады. Бұл ЕО-тың келесі ҰДАҮ-не әсер етеді.

Жапония:

Жапонияның парниктік газдар шығарындыларын азайту мақсаттары және олардың ішкі мақсаттары:

- Жапония парниктік газдардың әрқайсысы үшін парниктік газдар шығарындыларын азайтудың жалпы мақсатын және ішкі мақсаттарын белгіледі.
- Тиісті ішкі мақсаттар үшін жаһандық жылынуға қарсы 115 шараны қамтиды.
- Париж келісімінің 1,5°C мақсатына сәйкес келеді.

2013 және 2030 жылдарға арналған парниктік газдар шығарындылары бойынша мақсаттар:

Энергияға байланысты CO2:

- Өнеркәсіп: 463 миллион тонна CO2 (2013) -> 289 миллион тонна CO2 (2030);
- Үй шаруашылығы: 208 миллион тонна CO2 (2013) - > 70 миллион тонна CO2 (2030);
- Көлік: 224 миллион тонна CO2 (2013) -> 146 миллион тонна CO2 (2030);
- Энергетикалық түрлендіру: 106 миллион тонна CO2 (2013) - > 56 миллион тонна CO2 (2030).

Энергияға байланысты емес CO2:

- Метан (CH4): 30 миллион тонна CO2 (2013) -> 26,7 миллион тонна CO2 (2030);
- Азот оксиді (N2O): 21,4 миллион тонна CO2 (2013) -> 17,8 миллион тонна CO2 (2030).

Басқа парниктік газдар:

- ГФУ (HFCs): 32,1 миллион тонна CO2 (2013) -> 14,5 миллион тонна CO2 (2030);
- ПФУ (PFCs): 3,3 миллион тонна CO2 (2013) -> 4,2 миллион тонна CO2 (2030);
- Күкірт гексафториді (SF6): 2,1 миллион тонна CO2 (2013) - > 2,7 миллион тонна CO2 (2030);
- Азот трифториді (NF3): 1,6 миллион тонна CO2 (2013) - > 0,5 миллион тонна CO2 (2030);
- Парниктік газдарды жою: 48 миллион тонна CO2 (2030).

ҰДАҮ-ді дамыту үшін ішкі шаралар:

2050 жылға қарай нөлдік шығарындыларға қол жеткізу үшін ҰДАҮ парниктік газдар шығарындыларын азайтудың жалпы мақсатын, парниктік газдардың әрқайсысы үшін қосалқы мақсаттарды, сондай-ақ тиісті және егжей-тегжейлі бақылау шаралары мен механизмдерін қамтуы керек.

Жыл сайынғы бақылау механизмі:

Жаһандық жылынудың алдын алу жөніндегі Бас штаб сарапшылардың, соның ішінде академия, жеке компаниялар сияқты мүдделі тараптардың тексерулерінен кейін Үкімет қабылдаған шаралардың барысын бақылайды.

Жаһандық жылынуға қарсы шаралар жоспары:

- Парниктік газдардың әрқайсысы үшін парниктік газдар шығарындыларын, сондай-ақ қосалқы мақсаттарды азайту бойынша жалпы мақсат қою;
- Мақсатқа жету үшін қарсы шараларды әзірлеу.

Қарсы шараларға шолу (әр үш жыл сайын):

- Қолданыстағы шараларды нығайту;
- Қосымша қарсы шаралар.

Іске асыру:

- Әрбір қарсы шараны енгізу;
- Бақылау (жыл сайын);

- Әрбір газ және әр сектор үшін әрбір қарсы шараның барысын бақылау және бағалау;
- Нәтижелерді жариялау;
- 2030 жылға қарай шығарындыларды азайту және 2050 жылға қарай нөлдік шығарындыларды азайту мақсаттарына жету жолындағы прогресс.

Филиппин

Филиппиннің ұлттық анықталған үлесі:

Міндеттемелер: парниктік газдар шығарындыларын 75%-ға болжамды қысқарту және алдын алу, оның 2,71%-ы шартсыз, ал 72,29%-ы шартты.

Ауыл шаруашылығы, қалдықтар, өнеркәсіп, көлік және энергетика секторларында 2020-2030 жылдар аралығындағы парниктік газдар шығарындыларын жұмсарту жөніндегі елдің амбициясын білдіреді.

ҰДАУ-ді іске асыру қолдауға бағытталған:

- Тұрақты өнеркәсіптік даму;
- Кедейлікті жою және негізгі қажеттіліктерді қамтамасыз ету;
- Әлеуметтік және климаттық әділеттілікті қамтамасыз ету;
- Энергетикалық қауіпсіздік.

ҰДАУ іске асыру жоспары:

ҰДАУ-ді іске асырудың алты тірегі:

- ҰДАУ-дің шартты және шартсыз мақсаттарына қол жеткізу;
- Халықаралық серіктестермен жұмыс;
- Тұрақтылық пен бейімделу қабілетін нығайту;
- Іс-әрекеттің субұлттық деңгейде таралуы;
- Нарыққа негізделген әрекеттерді зерттеу;
- Жеке сектордың қатысуын қамтамасыз ету.

Филиппин ҰДАУ-нің іске асыру жоспары (NDCIP):

- Үкіметтің, қоғамның және бүкіл ұлттың қатысуымен жасалған;
- Дайындық процесіне академиялық институттар, азаматтық қоғам, жеке сектор және жергілікті өзін-өзі басқару кіреді.

Институционалдық құрылғы:

- Президент Кеңсесі: ұсынуға/іске асыруға дайындық;
- Климаттың өзгеруі жөніндегі Комиссия (CCC): Президентке ұсыныстар
- ЭЫҰ кабинеті: Президентке талқылау және мақұлдау;
- Техникалық жұмыс тобы (TWG): қаржы, білім, денсаулық сақтау, қоршаған орта және басқалары сияқты әртүрлі министрліктер мен ведомстволарды қамтиды;
- Мүдделі тараптар топтары: жеке сектор, академия, жастар, кәсіби қауымдастықтар және т.б.;

Келесі қадамдар: GST және ҰДАУ жаңарту:

- Базалық деңгейді анықтау;
- Сценарий құру;

- Консультациялар;
- Жаңартылған ҰДАҮ әзірлеу және бекіту;
- Жаңартылған ҰДАҮ-ді аяқтау және мақұлдау;
- АДБ-ті үйлестіре отырып, даму бойынша әріптестер форумын өткізу;
- Тараптарды прогресс туралы хабардар ету және климаттық іс-қимыл бойынша халықаралық ынтымақтастықты жақсарту.

ҰДАҮ-ді іске асыру жоспары:

- Ауыл шаруашылығы, қалдықтар, өнеркәсіп, көлік және энергетикадағы басым жұмсарту шараларын анықтайды;
- 72 миллиард АҚШ доллары көлеміндегі елдің ҰДАҮ мақсаттарына жету үшін инвестициялық талаптарға консервативті баға береді.

Вануату

Вануатудың ҰДАҮ жүзеге асыру құралдары:

- Вануатудың қайта қаралған және күшейтілген ҰДАҮ қол жеткізудің жалпы құны 1,214,350,000 АҚШ долларын құрайды.

Вануатудың ҰДАҮ климаттық қаржыландыру қажеттіліктері:

- Шығындар мен залал: 177,670,000 АҚШ доллары;
- Жұмсарту: 315,600,000 АҚШ доллары;
- Бейімделу: 721,080,000 АҚШ доллары.

Секторларда барлығы 148 климаттық мақсат бар:

- 20 жұмсарту мақсаты;
- 116 бейімделу мақсаттары;
- Шығындар мен залал бойынша 12 мақсат.

Бейімделу:

- А85: Вануату климаттық және стихиялық жағдайларға қарамастан әр баланың білім беру жүйесіне қол жеткізуін қамтамасыз етуге міндеттенеді.
- Саясат: балаларды қорғау саясаты
- ТДМ сәйкестігі: 4-мақсат (сапалы білім беру)
- Қаржыландыру: 18,000,000 АҚШ доллары.

Жұмсарту:

- М6: 2030 жылға қарай:
- Желіден тыс аймақтардағы үй шаруашылықтары үшін 100% электр энергиясына қол жеткізу;
- Мемлекеттік мекемелер үшін электр энергиясына 100% қол жетімділік (желіде және желіден тыс);
- Секторда электр энергиясын түпкілікті пайдалану тиімділігін 13%-ға арттыру;
- Биомассаны пайдалануды 14%-ға арттыру(жақсартылған плиталар және кептіру тиімділігі);
- Ауылдық туризмде жаңартылатын электр энергиясын пайдалануды 65%-ға ұлғайту;

- Бұл мақсаттар парниктік газдар шығарындыларын негізгі сценариймен (BAU) салыстырғанда 78,786 Гг CO2-экв-қа қысқартуға мүмкіндік береді;
- Қаржыландыру: 85,000,000 АҚШ доллары.

Шығындар мен залал:

- L7: Вануату бастапқы жерлерде жерленген ата-бабалармен және туыстарымен байланысты қамтамасыз ету үшін және қоныс аударуды жоспарлаудың маңызды мәдени аспектісі ретінде қоғамдық жоспарларды құруға ықпал етеді.
- Саясат: табиғи апаттар салдарынан қоныс аудару саясаты;
- ТДМ сәйкестігі: 13-мақсат (Климаттық әрекеттер);
- Қаржыландыру: 1,700,000 АҚШ доллары.

Жаһандық қорытындылау шеңберіндегі бірінші диалог бойынша негізгі қорытындылар (GST)

1. **Өршіл мақсаттарға шақыру:** елдердің барлық секторлар мен санаттарды қамтитын және жаһандық жылынудың 1,5 градус Цельсий шегіне сәйкес келетін парниктік газдар шығарындыларын азайту үшін өршіл мақсаттар қоюының маңыздылығы атап өтілді.
2. **Ұзақ мерзімді стратегиялармен байланыс:** әр елге өзінің ұлттық деңгейде айқындалған үлестерін (ҰДАҮ) шығарындыларды азайтудың ұзақ мерзімді стратегияларымен синхрондау ұсынылады.
3. **Ұлттық ерекшеліктер мен мысалдар:** ҰДАҮ-ді дамыту кезінде ұлттық контексттерді ескеру қажет. Мысалы, жаңартылатын энергия көздерін қолдану деңгейі жоғары немесе ормандарды кесуді тоқтатқан елдер үшін тәсілдер әр түрлі болады.
4. **Күтілетін нәтижелер мен ашықтық:** мақсаттарға қол жеткізу бойынша бағалау және есеп беру әдістері, соның ішінде ашықтық және қойылған міндеттерге қол жеткізу үшін нақты шаралар мен саясаттарды пайдалану.

Париж келісімінен қол жеткізілген елеулі прогреске қарамастан, климаттық мақсаттарға жету үшін елеулі сын-қатерлер қалып отырғаны атап өтілді. Жетістіктердің мысалдары күн панельдері мен жел турбиналарын орнатуды қамтиды.

Барлық парниктік газдарды қамтуы, барлық министрліктерді тартуы және жылынуды Цельсий бойынша 1,5 градусқа дейін шектеу мақсаттарына сәйкес келуі керек ағымдағы және жаңа ҰДАҮ-дің маңыздылығы атап өтілді.

Климаттың өзгеруімен күресу үшін, әсіресе аз дамыған елдерді қолдау үшін халықаралық ынтымақтастық қажеттілігі атап өтілді.

Ағымдағы жыл бақылау тарихындағы ең ыстық жыл болды және бүкіл әлем бойынша төтенше ауа райы оқиғаларына жауап ретінде әрекет ету қажеттілігі атап өтілді.

ЕО климаттық саясатты экономикалық және қаржылық жоспарлаумен біріктірудің маңыздылығын атап көрсетеді. ҰДАҮ инвесторларға нақты

сигналдар жіберіп, шығарындыларды азайтудың тиімді мақсаттарын белгілеп, бейімделу жоспарларын әзірлеуі керек. Соңғы жылдары ЕО шығарындылардың айтарлықтай төмендеуіне әкелетін кешенді заңнамалық базаны қабылдады. ЕО энергетика секторын декарбонизация үшін ең шұғыл деп таниды, жаңартылатын энергияны пайдаланудың, энергия тиімділігін арттырудың және қазба отынына тәуелділікті азайтудың маңыздылығын атап өтті. ЕО 2050 жылға қарай климаттық бейтараптыққа қол жеткізуді, қазба отындарын толығымен алып тастауды және 2030 жылға қарай жаңартылатын энергия қуатын үш есеге арттыруды мақсат етіп отыр. Сондай-ақ адам құқықтары мен гендерлік теңдікті климаттың өзгеруіне қарсы күрестің ұзақ мерзімді стратегияларына біріктіру қажеттілігіне баса назар аударады.

Африка тобы кедейлікпен күресу және тұрақты даму мақсаттарына (ТДМ) қол жеткізуді қоса алғанда, аймақтың ұлттық жағдайлары мен даму басымдықтарын ескеру қажеттілігіне назар аударады. Аймақ тарихи және қазіргі уақытта парниктік газдар шығарындыларының төмен деңгейіне ие, бұл жаһандық климаттық күш-жігерде ескерілуі керек. Басты басымдық-заманауи және қолжетімді энергияның қолжетімділігін арттыруына баса назар аударады. Африка энергияны тұтынуда артта қалып, оның дамуын шектейді. Африка елдері климаттың өзгеруінің ауыр зардаптарын бастан кешіреді, олардың ЖІӨ-нің едәуір бөлігін бейімделуге және зиянды жоюға жұмсайды. Топ осы бағытта қолдауды күшейтуге шақырады. Африка тобы климаттық жоспарларды жүзеге асыру үшін қаржылық ресурстардың жетіспеушілігін атап көрсетеді. Қажетті қаражаттың тек 10%-ы 2030 жылға қарай жұмылдырылды. Топ қаржыландыру жағдайларын жақсартуға және жаңартылатын энергия мен таза технологияларға инвестицияларды арттыруға шақырады.

Климаттың өзгеруін азайту үшін жұмсарту

Климаттың өзгеруін болдырмау және оларды жүзеге асыру саласындағы амбициялар бойынша жұмыс бағдарламасы: осы тармақ шеңберінде тараптардың климаттың өзгеруін болдырмау жөніндегі жұмыс бағдарламасы туралы пікірлері, оның ішінде инвестицияларға бағдарланған жаһандық диалогтар мен іс-шараларды талдау қаралды, олардың соңғысы 2024 жылғы мамырда өтті. Бейресми консультациялар Карлос Фуллердің (Белиз) және Кей Харрисонның (Жаңа Зеландия) бірлескен басшылығымен 4, 5, 6, 8, 10, 11 және 12 маусымда өтті.

Тараптардың пікірлері дайындалатын шешім жобасының мәтініне не енгізілуі керек, әсіресе шешім климаттың өзгеруіне жол бермеуге байланысты GST қорытындыларының элементтерін көрсетуі және оларға сүйенуі керек пе деген мәселеге қатысты айтарлықтай өзгерді. EIG, ЕО, AOSIS, AILAC және басқа тараптар бұл идеяны қолдады, ал LMDC және Араб тобы GST нәтижелерін көрсетуге қарсы болды, бұл жұмыс бағдарламасының мандатына кірмейді деп мәлімдеді.

Тараптар инвестицияларға бағытталған жаһандық диалогтар мен іс-шараларды жетілдіру мәселесін талқылады, дегенмен бірнеше тарап бұл тақырыпты талқылауға басқа мәселелер талқыланған жағдайда ғана қатысатынын айтты. Түсініктемелер, атап айтқанда, келесі мәселелерге қатысты болды:

- көпжақты даму банктерінен аралас қаржыландыру мен қаржыландыруды қоса алғанда, қаржыландыруды тарту үшін инвестициялармен байланысты іс-шараларды пайдалану;
- неғұрлым инклюзивті диалогтар жүргізу, оның ішінде Араб тобы қарсы болған өңірлік диалогтар арқылы жүргізу.

Үйлестірушілер өздерінің басшылығымен бейресми жазба мен қорытынды жобасын дайындады, бірақ тараптар оларды талқылау керек пе, жоқ па, келісе алмады. ЕО, EIG, AILAC, ЕАДЕ және басқа елдер хатшылыққа сессияаралық кезеңде ұсынылған материалдар негізінде шешім жобасының ықтимал элементтері туралы жиынтық есеп дайындауды ұсынды. LMDC, Араб тобы және Ресей Федерациясы бұған қарсы болды.

Қорытынды пленарлық отырыста IAKO төрағасы Мунир тараптардың келісімге келе алмағанын атап өтті. Рәсім қағидалары жобасының 16 ережесіне сәйкес бұл мәселе КО 61 күн тәртібіне енгізілетін болады.

AOSIS тұжырымдардың қабылданбауына байланысты қатты көңілсіздік пен ашуланшақтық білдірді. Ол «процесті бұғаттауға бағытталған тактиканы» атап өтті және Бакуде ғылыми деректерді көрсететін, GST нәтижелерін біріктіретін және 1,5°C-қа бағытталған ҰДАУ-ді дайындауға негіз болатын шешім қабылдау қажеттілігін атап өтті.

ЕО көптеген дамыған және дамушы елдер осы мәселе бойынша келісімге келу үшін жұмыс істеп жатқанын атап өтті және келесі сессияда жұмыс істеу үшін негіз ретінде үйлестірушілердің бейресми жазбасын қолдады. Ол Бакуде климаттың өзгеруінің алдын алу бойынша айтарлықтай нәтижелерсіз жақсы нәтижелерге қол жеткізу мүмкін емес екенін ескертті, ТК 28 төрағалығын және алдағы ТК 29 төрағалығын тығырықтан шығу және Париж келісімінің барлық элементтері бойынша тепе-теңдікке қол жеткізу үшін қолдан келгеннің бәрін жасауға шақырды.

Umbrella тобы кейбір тараптардың ғылыммен өзара әрекеттесуден бас тартуы және GST-дің «тарихи» нәтижесін мойындамауын қолайсыз деп санайды.

EIG кейбір топтардың, тіпті материалдарды жіберуге шақыру түрінде де ілгерілеуге тосқауыл қоюы орынсыз деп санайды. Климаттың өзгеруін азайту «тыйым салынған тақырып» болмауы мүмкін екенін баса айта отырып, ол Бакуда 1,5°C мақсатына жетуі керек деді.

LMDC бұл процесті «тараптар емес, үйлестірушілер басқарды» деп, әділетсіз келіссөздер жүргізуге қынжылды. Ол 2030 жылы I қосымшаның тараптары шығарындыларының 2020 жылмен салыстырғанда болжамды өсуін айыптады және іске асыру құралдарын талқылау кезінде дамыған елдердің екіжүзділігін көрсетті.

LDC жұмыс бағдарламасын жүзеге асыруда ілгерілеудің болмауы 1,5°C мақсатқа жетуге қауіп төндіретінін және осал қауымдастықтардың тұрақты даму мүмкіндігіне қауіп төндіретінін ескертті. Ол барлық тараптарды өз ұстанымдарын қайта қарауға және Бакуде көп нәрсеге қол жеткізуге шақырды.

AILAC климаттың өзгеруін болдырмау және оларды жүзеге асыру саласындағы амбициялар бойынша жұмыс бағдарламасының өз мақсатына сәйкес келмейтініне өкініш білдіріп, оның секторлық перспективаны ескере отырып, іске асыру құралдарын нығайтуға және GST-мен байланыс орнатуға бағытталғанын атап өтті. Ол кейбір тараптардың әлемнің барлық аймақтарын білдіретін дамушы елдердің көпшілігін қамтитын тараптардың бірыңғай көпшілігіне қарсы өкілдіктер ұсынуға шақыруына тосқауыл қойғанын көңілсіз деп санайды.

Африка тобы климаттың өзгеруіне жол бермеу шараларын қолдауды кеңейту, әсіресе қазіргі заманғы энергия көздеріне қол жетімділікті арттыру және таза тамақ дайындау туралы хабардар ету қажеттілігін атап өтіп, одан әрі жұмыс бағдарламасына қатысуға дайын екенін атап өтті.

Қаржы

Бейімделу қоры: Талқылаулар қордың тек Париж келісіміне қызмет етуіне байланысты бейімделу қорының кеңесіне мүшелікке қатысты мәселелерге бағытталған. Ральф Бодл (Германия) және Амена Яуволи (Фиджи) жүргізген бейресми консультациялардың басында тараптар бұл мәселені қарауды кейінге қалдыруға келісті, бірақ оны қашан қайта бастау керектігі туралы келіспеді.

ЕО, Швейцария, Австралия, АҚШ және Норвегия бұл мәселені Бакудегі КО 61 күн тәртібіне енгізуді жақтады. Бакудегі 6.4-баптың тетігі бойынша ықтимал қарарға назар аудара отырып, олар қордың IAKO 62-ге дейін іске асырылуы мүмкін тетіктен түсетін түсімдердің үлесін алуға дайындығын қамтамасыз ету қажеттігін атап өтті.

Африка тобы мен араб тобы бұл мәселені шешуді IAKO 62-ге дейін кейінге қалдыруды жөн көрді, бұл мәселе түсімдердің үлесі іс жүзінде жүзеге асырылған кезде емес, қайта қаралуы керек екенін атап өтті. Қытай бұл ұсынысты қолдап, кірістің үлесі сол уақытқа дейін жүзеге асырылуы екіталай екенін айтты.

Координаторлар әрі қарайғы іс-қимылдарға қатысты IAKO Төрағасымен кеңесті. Қорытынды пленарлық отырыс барысында IAKO төрағасы Мунир тараптардың осы мәселе бойынша келісімге келе алмағанын, сондықтан ол рәсім қағидалары жобасының 16-ережесіне сәйкес IAKO 61 күн тәртібіне енгізілетінін атап өтті.

Климатты қаржыландырудың жаңа ұжымдық сандық мақсаты (NCQG)

ТК-21 2025 жылға дейін СМА дамушы елдердің қажеттіліктері мен басымдықтарын ескере отырып, NCQG-ді жылына 100 миллиард АҚШ доллары деңгейінде орнатуы керек деп шешті. Бұған ықпал ету үшін арнайы жұмыс бағдарламасы құрылды.

Жұмыс бағдарламасының тең төрағалары Захир Факир (БАӘ) және Фиона Гилберт (Австралия) 5, 6, 8, 10 және 11 маусымда пікірталастарды басқарды. Ең басында тараптар тең төрағаларға өз құжаттарын оңтайландыруды тапсырды. Тең төрағалар өздерінің бастапқы құжаттарын екі рет қайта қарады, әр түрлі топтар мен тараптар алып тастағысы келетін, енгізгісі келетін немесе қайта қосқысы келетін элементтерді көрсетті.

Мәнге келетін болсақ, ескертулер, атап айтқанда, келесіге қатысты болды:

- мақсаттың сәйкестігін және оны іске асыру мүмкіндігін қамтамасыз ету, дамушы елдердің қажеттіліктерін есепке алу және 1,5°C мақсатқа сәйкес ҰДАҮ және ҰАП іске асыруды қолдау;
- NCQG-ді ҰДАҮ және GST циклдарымен келісу;
- осалдықты, макроэкономикалық жағдайларды және аймақтық әділеттілікті көрсететін алушылар базасы;
- ашықтық пен есептілікті арттыру үшін дамыған елдер арасында ауыртпалықты бөлу мүмкіндігі; және
- донорлар базасы және қаржы ағындарын теңестіру сияқты мәселелерді шешу керек пе (Париж келісімі 2.1-бап).

Әр түрлі елдер мен елдердің топтары климаттық қаржыландыруға қатысты көптеген аспектілерге, соның ішінде қаржыға қол жетімділікке, ашықтыққа, принциптер мен мақсаттарға қатысты өз ұстанымдарын білдірді. Міне, тараптардың негізгі идеялары мен ұстанымдары:

1. **Климаттық қаржыландыру принциптері**

Гамбия ең аз дамыған елдер тобының (LDCs) атынан: принциптер Үндістан айтқандай тәуелсіз элемент болуы керек. Олар аз дамыған елдер мен шағын аралдық дамушы мемлекеттер (SIDS) үшін өтеусіз негізде қаржыландырылуы тиіс бейімделу мен залалды өтеудің маңыздылығын атап көрсетеді.

Араб тобы: Климаттық қаржыландыруды орындау жауапкершілігі дамыған елдерде. Олар барлық мүдделі тараптардың қатысуы мен қатысуының маңыздылығын талап етеді.

АҚШ: талқылау Париж келісімінің барлық аспектілерін қамтуы керек. Олар барлық маңызды элементтерді қамтитын теңдестірілген құжаттың қажеттілігін көрсетеді**.**

2. **Қаржыға қол жеткізу**

Канада: қаржыға жеңілдетілген қол жетімділік қажеттілігімен келісу. Олар жергілікті халықтар, әйелдер, жастар және балалар сияқты әртүрлі мүдделі тараптарды қосудың маңыздылығын атап көрсетеді.

Палау: қаржыландыру оңай қол жетімді және мақсаттарға сәйкес болуы керек. Олар күрделі қаржыландыру процесінің мысалын келтіреді және процедураларды жеңілдетуге шақырады.

Гамбия: қаржыға қол жетімділікті кеңейту және жеңілдету керек, әсіресе жергілікті мемлекеттік емес және қоғамдық ұйымдар үшін. Олар қаржыландырудың болжамдылығының маңыздылығын атап көрсетеді.

3. **Ашықтық**

Гамбия: ашықтық климаттық қаржыландырудың орындалуын және жеткізілуін бақылау үшін маңызды. Олар аз дамыған елдердің нақты қажеттіліктерін ескеретін есеп беруді талап етеді.
АҚШ: ашықтықты жақсарту қажет, әсіресе халықаралық жария қаржыландыруға қатысты. Олар ETF (Enhanced Transparency Framework) сияқты есеп беру механизмдерін пайдалануды қолдайды.

4. **Мақсаттар және кванттау**

Араб тобы: олар дамыған елдер үшін 2025 жылдан 2029 жылға дейін жыл сайын 1,3 трлн АҚШ доллары көлемінде нақты сандық мақсаттар қоюды, содан кейінгі жаңартылған деректер негізінде қайта қарауды талап етеді.
АҚШ: қаржыға қол жеткізу және ашықтық сияқты келісім бар аспектілерге назар аударуды және негізгі элементтер бойынша консенсусқа жеткенге дейін даулы мәселелерді талқылаудан аулақ болуды ұсынады**.**

5. **Арнайы сұрақтар мен мәселелер**

Канада: Климаттық мақсаттарды тұжырымдау кезінде адам құқықтары мен секторараралық қатынастарды ескеру қажеттілігін талқылауды атап өтті.
Гамбия: Климаттық қаржыландыру үшін, әсіресе аз дамыған елдер мен шағын арал мемлекеттері үшін ұзақ мерзімді және төмен пайыздық несиелердің маңыздылығын атап өтті.
Палау: ағымдағы процедуралардағы қиындықтардың мысалдарын келтіре отырып, қаржыға тез және уақтылы қол жеткізу қажеттілігін атап көрсетті.

Көптеген тараптар белгілі бір бірлік бар деп санайтын салаларды, соның ішінде ашықтық механизмдерінің негізі ретінде ETF-ке қол жетімділікті жақсарту және пайдалану қажеттілігін, бірақ оны мақсаттарға сай ету үшін жаңартулармен бірге бөлді. Араб тобы, Қытай және басқа елдер мақсаттар сомасының ұсыныстарының жоқтығын атап өтті және қол жетімділікті және басқа мәселелерді соманың мөлшері туралы түсініксіз қалай талқылауға болатынын сұрады. Африка тобы ресурстарды қамтамасыз ету және жұмылдыру мәселелеріне айқындық енгізуге шақырды.

Жұмыс бағдарламасының тең төрағаларына тиесілі:

- кездесудің түйіндемесін, соның ішінде қол жеткізілген прогресс туралы ақпаратты дайындау;
- жұмыс бағдарламасы бойынша үшінші кеңеске дайындықты бастау;
- үшінші кеңеске дейін ұсыну үшін жетекші сұрақтарды жариялау; және
- үшінші кеңес үшін бастапқы құжатты дайындау.

NCQG бойынша арнайы жұмыс бағдарламасы шеңберіндегі техникалық сарапшылардың онынші диалогы

Бұл міндетті шара 3 маусымда өтті. Панельдік пікірталастар мақсаттың өршілдік деңгейіне, сапалы элементтерге, құрылымға және мөлдірлік механизмдеріне бағытталған. Қатысушылар бір-бірінің ұстанымдарына, атап айтқанда келесі мәселелер бойынша дауласып, көптеген ойларымен бөлісті:

- дамыған елдердің негізгі мақсатқа қол жеткізуге қосқан үлесі;
- дамушы елдердің өзгеріп отыратын қажеттіліктеріне сәйкес мақсаттың көлемін түзету;
- даму деңгейлері мен қолайлы жағдайлар арасындағы қатынастар; және
- сыбайлас жемқорлықтың қолжетімділікке пропорционалды емес үлкен кедергі болу қаупін жоюға арналған кепілдіктер.

Париж келісімінің 2.1(с) бабы бойынша диалог шеңберіндегі бірінші семинар

Париж келісімінің 2.1(с) тармағында парниктік газдар шығарындыларының төмен деңгейіне және климаттың өзгеруіне төзімді дамуға жолдың қаржы ағындарының сәйкестігін қамтамасыз ету мақсаты айқындалған. Бұл мандаттық іс-шара 12 және 13 маусымда өтті және климаттың өзгеруіне төзімді даму жолының қаржылық ағындарын бейімдеуге және сәйкестендіруге инвестицияларға арналды.

Талқылау барысында, атап айтқанда, төмендегілер атап өтілді:

- климаттық тәуекелді ескеретін тәсілдер тәуекел деңгейі жоғары елдер болып саналатын елдер үшін капитал құнын арттырмауы керек;
- қаржылық шешімдер қабылдау кезінде экологиялық, әлеуметтік және басқарушылық ойларды (ESG) есепке алуды жеңілдетудегі орталық банктердің рөлі;
- мысалы, агроорман шаруашылығы мен аралық дақылдарды қолдау үшін корпорациялардың ESG-мен өзара әрекеттесуі аясында тікелей ақшалай ынталандыруды пайдалану;
- Глазго орман және жерді пайдалану көшбасшыларының декларациясы сияқты саяси шеңберді қабылдамау;
- өнеркәсіптің ауысуын қолдау және климаттық саясатқа кері реакцияны азайту үшін көмірқышқыл газы салығының кірістерін қайта инвестициялау;
- жоғары тәуекелді қабылдаудағы кедергілерді жеңу және жеке қаржыландыруды жұмылдыру үшін аралас қаржыландыруды пайдалану;
- кепілдіктерді қамтамасыз ету қажеттілігі мен жобаларды тезірек іске асыру қажеттілігі арасындағы теңгерімді сақтау.

Пікірталас барысында топтарда «жасыл жуу», зиянды қаржы ағындары және проблемалық активтермен байланысты тәуекелдер талқыланды. Қатысушылар халықтың неғұрлым осал топтары үшін өзгерістерді қамтамасыз ететін тапшы мемлекеттік қаражатты оңтайлы пайдалану қажеттігін атап өтті. Олар әсер ету инвестицияларының мүмкіндіктері мен шектеулерін және жобалық тәсілден қалай шығу керектігін талқылады. Делегаттар жеке сектордың ерікті әрекеттері жеткіліксіз екендігімен және реттеу, оның ішінде қаржы

ағындары мен қол жеткізілген нәтижелердің ашықтығын қамтамасыз ету үшін қажет екендігімен келісті.

Талқылау барысында үкіметтер саясат саласында күрделі таңдау жасауы керек екендігі атап өтілді, кейбір қатысушылар бюджеттік кеңістіктің шектеулі болуына байланысты көптеген дамушы елдерге әлеуметтік қолдауды қамтамасыз ету қиынға соғатынын атап өтті. Олар жекелеген елдер мен салалардың әртүрлі бастапқы позициялары бар екенін мойындау және өтпелі кезең жоспарларында ауыл шаруашылығы мен денсаулық сақтау сияқты секторлардың да ескерілуін қамтамасыз ету қажеттілігін атап өтті.

Зерттеулер және жүйелі бақылаулар

ҒТККО маусым айындағы сессиясында шақырылатын жыл сайынғы зерттеу диалогы аймақтық және халықаралық зерттеу бағдарламалары мен ұйымдарының қызметінен алынған зерттеулер мен сабақтардың нәтижелерін беруге мүмкіндік береді - Дүйсенбі, 17 маусым 2024 ж. Жер мәселелері бойынша келіссөздер Бюллетені -12 Том № 853 11-ші бет. Ол сондай-ақ климаттың өзгеруін зерттеу қажеттіліктерін талқылауға және әсіресе дамушы елдерде зерттеу әлеуетін арттыруға қызмет етеді. Бейресми консультациялар Патрисия Ньингуро (Кения) мен Фрэнк Макговерннің (Ирландия) бірлескен басшылығымен өтті. Тараптар, атап айтқанда, 5, 7, 10, 11 және 12 маусымда кездесті.

Талқылау барысында тараптар, атап айтқанда, мынадай мәселелерді қарады:

- 4 маусымда өткізілген зерттеу диалогының 16-шы отырысының ұйымдастырылуын атау керек пе, Араб тобы мен Қытай қарсы шығып, диалог тақырыптарын ұйымдастыру мен таңдау тараптар бастаған процесті көрсетпейді деп мәлімдеді;
- климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ өзінің болашақ өнімдері мен бағалау циклдарын анықтауда Конвенция мен Париж келісіміндегі жұмысты ескеруді ұсынуы керек пе; бұл мәселені AOSIS, ЕО, АҚШ және басқа елдер қолдады, - Сауд Арабиясы және Кувейт қарсы болды;
- зерттеу қажеттіліктерін нақтылау керек пе, мысалы: 1,5°C-тан жоғары температурада климатқа төзімді және тұрақты дамудың шектеулері; бейімделу шектері; экономикалық және экономикалық емес шығындар мен залалдар; климаттың атрибуциясы; метаннан басқа көмірқышқыл газы жоқ парниктік газдар; жұмсарту саясатын негіздеу және қаржы жүйесін үйлестіру үшін шығарындылардың әртүрлі көрсеткіштерінің салдары;
- осы зерттеу қажеттіліктеріне ғылыми қауымдастықтың реакциясын жазу керек пе және қалай жазу керек.

ҒТККО қорытындылары: өз тұжырымдарында (FCCC/ SBSTA/2024/L.9) ҒТККО, басқалардың арасында:

- климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топтың жетінші бағалау циклі аясында инклюзивтілік пен аймақтық өкілдікті арттыруға шақырады;
- зерттеулер бойынша диалог шеңберінде 16-шы кеңесті қанағаттанушылықпен назарға алады;

- ғылыми жетістіктер мен білімдегі олқылықтарды, сондай-ақ зерттеу әлеуетін құрудағы зерттеу қажеттіліктері мен қажеттіліктерін талқылауды атап өтеді және тараптар мен ғылыми қауымдастықты климатқа байланысты зерттеулердегі олқылықтар мен қажеттіліктерді жою үшін, оның ішінде аймақтық деңгейде зерттеу әлеуетін нығайту, инклюзивтілік пен ғылыми ынтымақтастықты қамтамасыз ету арқылы шаралар қабылдауға шақырады;
- тараптар мен тиісті ұйымдарды ҒТККО 62 байланысты жүргізілетін зерттеулер бойынша диалог шеңберінде 17-ші кеңеске арналған ықтимал тақырыптар туралы пікірлер ұсынуға шақырады және өз төрағасын диалогтың тақырыптарын «консультативтік және инклюзивті түрде» анықтауға шақырады;
- өз төрағасын ғылыми қажеттіліктер мен олқылықтарды қанағаттандыру туралы ақпарат беру үшін ғылыми қауымдастықты шақыруды қарастыруға шақырады.

Қорытынды пленарлық отырыста Қытай келіссөздерде тиісті ережелер мен рәсімдерді сақтаудың маңыздылығын атап өтті, сондай-ақ қорытындылар мәтіні пленарлық отырыста ұсынылғанға дейін бірнеше минут бұрын алынғанына байланысты өзінің алаңдаушылығы мен елеулі ескертулерін атап өтті. Зерттеу диалогы үшін тақырыпты таңдау «проблемалы» екенін атап өтіп, Чили қорытындылар зерттеу қажеттіліктерін көрсетпейтініне алаңдаушылық білдірді. AOSIS өзінің көңілі қалғанын білдіріп, бұл процесс «қолда бар ең жақсы ғылыми дәлелдерді көрсетуге тырысуда» деп мәлімдеді. LMDC кейбір тараптардың әділеттілік принциптерін және жалпы, бірақ сараланған жауапкершілік пен тиісті мүмкіндіктерді (CBDR-RC) талқылауға енгізуден бас тартуы туралы өздерінің «терең көңілі» мен алаңдаушылықтарын білдірді. Африка тобы мен Umbrella тобы келіссөздер процесіне алаңдаушылық білдірді.

Екіжақты кездесулер

Қазақстан делегациясының БҰҰ КӨНК бағдарламаларын үйлестіру бөлімінің аға директоры Даниэле Виолеттимен екіжақты кездесуі

Кездесу 8 шілде күні ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігінің Климаттық саясат департаментінің директоры Сабиева Сауленің басшылығымен өтті. Қазақстан тарапынан келесі мәселелер көтерілді:

- ағымдағы Бонн келіссөздері бойынша, сондай-ақ Қазақстан сияқтя дамушы елдер үшін ашықтық пен инклюзивтілікті сақтау қаншалықты маңызды екендігі атап өтілді;
- Әзірбайжанның COP 29 президенттігі-екіжақты кездесулер және байланыс орнату;
- 2024 жылғы тамызда Шығыс Еуропа, Кавказ және Орталық Азия өңірлері үшін GEF – пен бірлесіп өңірлік климаттық апталықты өткізу - БҰҰ КӨНК хатшылығының қолдауы және рөлі. Талқылаудың негізгі тақырыптары: Жұмсарту, климаттық қаржыландыру, бейімделу, Париж келісімінің 6-бабы;

- БҰҰ КӨНК хатшылығы мен Қазақстан арасындағы Өңірлік Климаттық саммит өткізу жөніндегі өзара түсіністік туралы меморандум жобасы;
- Орталық Азия елдерінің біріккен тобын құру бойынша талқылау.

Әзербайжанның Экология және табиғи ресурстар министрлігінің вице-министрі Умайра Тәжиевамен екіжақты кездесу

Кездесу 8 шілде күні ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігінің Климаттық саясат департаментінің директоры Сабиева Сауленің басшылығымен өтті. Әзірбайжанның негізгі идеялары мен ұстанымдары:

1. **Климаттық іс-қимыл жоспары**:
   - негізгі назар декларацияларға немесе уәделерге емес, климаттың өзгеруін азайту, қаржыландыру және бейімделу шараларын нақты жүзеге асыруға бағытталған.
2. **Ынтымақтастық және іс-шаралар**:
   - басқа халықаралық ұйымдармен кездесулер өткізілуде.
   - 12-13 қарашада Г.Алиев орталығында жоғары деңгейдегі іс-шаралар жоспарланған, егжей-тегжейлер кейінірек беріледі.
3. **Заңнамалық және ұйымдастырушылық сәттер**:
   - Қазақстан заңнамалық базаны құру тәжірибесімен бөлісті.
   - Әзірбайжанда шығарындылар саудасы (СТВ) жүйесін енгізу туралы заң әзірленуде.
   - елдерге BTR (ашықтық туралы есеп) ТК29-ға дейін тапсыру ұсынылды.
   - GGA басымдығы (жаһандық бейімделу мақсаты).
4. **Аймақтық ынтымақтастық**:
   - аймақтық климаттық сценарийлер бойынша онлайн-воркшоптар өткізу.
   - дамудың бейімделу жоспарларын дайындау үшін бірыңғай аймақтық модель құру.
   - Каспий өңірінің проблемаларына арналған конференция жоспарланған.
5. **Бейімделу және ғылыми бастамалар**:
   - аймақтық воркшоп моделі бойынша БҰҰДБ және түрік метеорологиялық қызметімен ынтымақтастық.
   - Каспий өңірінің проблемалары сияқты өзекті тақырыптарды көтеруге болатын ғылымға арналған ТК29 павильонын құру бойынша жұмыс жоспарлануда.
   - Климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топ есебін құруда аймақтан көбірек авторларды қосу.
6. **Жастар бастамалары және тақырыптық күндер**:
   - жастардың климаттық бастамаларға қатысуы.

- талқылау және көзқарасты қалыптастыру үшін ТК 29-да тақырыптық күндер өткізу.

Қорытынды пленарлық отырыс

Бейсенбі, 13 маусымдағы қорытынды пленарлық отырыста БҰҰ КӨНК атқарушы хатшысы Саймон Стилл әдеттегі тәжірибе сәтсіздікке арналған рецепт екенін және табысқа жету үшін келіспеушіліктерді жеңуге байыпты қарау керек екенін атап өтті. Ол БҰҰ КӨНК процесінің шеңберінен тыс, әсіресе қаржыландыру саласында прогреске қол жеткізу қажеттігін атап өтті.

IAKO төрағасы Мунир нақты прогресс тек диалог және бір-бірімен өзара әрекеттесу арқылы мүмкін болатынын айтты. Ол бейімделу және әділ ауысу сияқты маңызды мәселелер бойынша келісімді атап өтті. Сонымен қатар, ол климаттың өзгеруіне жол бермеу сияқты басқа салаларда прогреске қол жеткізе алмайтындығын атап өтті. Ол тараптар әлемге және болашақ ұрпаққа берген уәделерін орындай алуы үшін барлығын Бакуде бірге жұмыс істеуге шақырды.

G-77/Қытай NCQG Конвенция мен Париж келісіміне сәйкес келуі керек, ал дамыған елдер әділеттілік пен CBDR-RC қағидаттары негізінде дамушы елдер алдындағы міндеттемелерін орындауы керек деп атап өтті.

ЕО Жұмсарту бойынша жобаның нәтижелеріне көңілі толмайтынын білдіріп, егер ол климаттың өзгеруіне жол бермейтін маңызды нәтижені қамтымаса, ТК 29-да жақсы нәтиже болмауы мүмкін екенін айтты. Ол NCQG жұмысындағы прогресті құптады, бірақ оның жұмыс істеуі үшін кеңірек қаржылық архитектураны нығайту, инвестицияларды ынталандыру үшін жағдай жасау және қажет жерде және қажетті ауқымда қаржыландыруды қамтамасыз ету қажет екенін атап өтті.

Umbrella тобы Жұмсарту бойынша жобаның шеңберіндегі прогрестің жоқтығына және кейбір тараптардың прогресті бұғаттауға тырысқанына өкініш білдірді. Олар зерттеу диалогын мойындауды және климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топтың осы процестегі рөлін бағалауды құптап, қолда бар ең жақсы ғылыми дәлелдер елдердің климаттық дағдарысқа ең жақсы жауап беруінің негізі екенін айтты.

EIG өзінің ашық және тараптар басқаратын процеске шақыруын қайталады, онда тараптар үйлестірушілерге мәтінді оңтайландыруға және дайындауға, сондай-ақ келісімін немесе келіспеушілігін білдіруге сенеді, бірақ кейбір тараптар кейбір жұмыс бағдарламаларындағы прогресті тежеу үшін Хатшылықпен тікелей өзара әрекеттесетінін атап өтті. Олар 6.2 және 6.4-баптарды қолданысқа енгізу және Бакуде гендерлік мәселелер бойынша жұмыс бағдарламасын дамыту жөніндегі жұмысты аяқтауға үміт білдірді.

Біздің Америка халықтары үшін Боливар Альянсы (Альба) CBDR-RC принципін және олардың даму құқығын қорғауға деген міндеттемесін атап өтті. Олар 2024 жыл қаржы жылы екенін атап өтіп, бейімделуді жүзеге асыру және шынымен әділ ауысуды қамтамасыз ету үшін қаржыландыруды ұлғайту қажеттілігін көрсетті.

AOSIS тараптарды баяу жауап беруге және бірінші GST нәтижелерін жүзеге асыруда ілгерілеудің болмауына шақырды. Олар күн тәртібіндегі бәсекелес пункттер мен бірқатар тақырыптық салаларда жұмыс істеуге уақыт пен кеңістіктің жетіспеушілігі олардың ресурстарының шектеулігін ескере отырып, Бакуде келіссөздер жүргізуді қиындататынын атап өтті. Шағын аралдық дамушы мемлекеттер үшін бейімделудің маңызды маңыздылығын атап өтіп, олар олардың процеске толық қатысуы 1,5°C мақсатына жетудің кілті екенін атап өтті.

Африка тобы іске асыру құралдарын талқылауға тәбеттің болмау тенденциясына өкініш білдіріп, іс-әрекеттің жеделдігі туралы мәлімдемелер нақты әрекеттермен бірге жүрмейтінін атап өтті. Бейімделу адамдардың қадір-қасиеті мәселесі екенін атап өтіп, олар тараптарды бейімделуге деген адалдықтарын арттыруға шақырды және мандаттарды қайта аудару әрекеттеріне өкініш білдіріп, жұмсарту бойынша жоба жаңа міндеттер мен мақсаттар жасамауы керек екенін атап өтті.

LMDC тобы сағаттар жұмсарту сияқты кейбір мәселелерді талқылауға кеткен кезде теңгерімсіз прогреске назар аударды, ал басқалары, мысалы, іске асыру құралдары еленбейді. Олар ТК 29 қаржыландыруға қатысты бұрын орындалмаған уәделерді орындауға және басқалармен қатар NCQG үшін квантумды анықтауға шақырды.

ЕАДЕ күн тәртібі мен міндетті іс-шаралар санының көбеюіне, виртуалды қатысудың болмауына және визалық мәселелерге байланысты туындаған мәселелерге өкініш білдірді. GST саласындағы прогресті атап өтіп, олар бұл Бакудегі пікірталастарға сілтеме болады деп үміттенді. Олар елдерді Конвенция мен Париж келісімінің принциптерін құрметтеуге және NCQG анықтамасында басшылыққа алуға шақырды.

Араб тобы бейімделудің маңыздылығын атап өтті және Конвенцияның принциптерін, әсіресе CBDR-RC ұстануға шақыра отырып, оларды келіссөздер барысында қабылданған барлық шешімдерде жүзеге асыруға және көрсетуге шақырды.

AILAC топ елдеріндегі климаттық іс-шаралардың 80%-дан астамы қарыз есебінен қаржыландырылатынын, бұл оларға өте қымбатқа түсетінін атап өтті. Олар GST шешіміндегі барлық қоңырауларды жан-жақты орындауға шақырды және осы мақсатқа жету үшін үштікке жүгінді.

Тропикалық орман елдерінің коалициясы шығарындыларды болдырмау қызметі Париж келісімінің 5.2 бабы (ормандарды кесу және ормандардың деградациясы нәтижесінде шығарындыларды азайту), 6.2 немесе 6.4-баптарына бағынбауы керек екенін атап өтіп, Париж келісімін тиімді іске асыруды қамтамасыз ету үшін сенімді экологиялық тұтастық пен көміртекті жан-жақты есепке алу қажеттілігін атап өтті.

BASIC NCQG гранттар мен мемлекеттік қаржыландыруға сүйене отырып, берік және тиімді негізде жүзеге асырылуы керек екенін атап өтті. Олар климатты қаржыландыру міндеттемелерін бұлыңғыр ету әрекеті деп атағанына өкініш білдірді және кейбір дамыған қатысушы елдердің жұмсарту жобасы мандатын

өзгерту арқылы «конвенцияны бұзуға» бірнеше рет жасаған әрекеттеріне алаңдаушылық білдірді.

Grupo Sur Бакуде 6-бапты талқылауды аяқтау қажеттілігін атап өтті. Олар сондай-ақ NCQG пікірталастары арқылы келісілген кез келген жаңа мақсат дамушы елдердің қарыз ауыртпалығын арттырмауы керек екенін атап өтті.

Таулар серіктестігі тауларға қатысты мәселелер бойынша зерттеулердегі олқылықты атап өтіп, таулар мен климат бойынша сарапшылар диалогының сәттілігін атап өтті. Ол климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топты алдағы жетінші бағалау туралы баяндамасының тарауларының бірін тауларға арнауға шақырды және БҰҰ КӨНК шеңберінде жыл сайынғы таулар бойынша диалог жүргізу туралы өтінішін қайталады.

BINGO климаттық қаржыландыру көлемін ұлғайтуда жеке сектордың рөлін атап өтті. Олар өршіл NCQG-ді, климаттың өзгеруін азайту шараларын кеңейтуге арналған құралдарды және барлық секторлардағы климаттың өзгеруін азайту жолындағы негізгі кедергілерді анықтайтын бизнес үшін қолайлы жағдайлар жасауға шақырды.

Қоршаған ортаны қорғаумен айналысатын ENGO дамыған елдерді өз міндеттемелерін орындауға және қазба отындарынан біртіндеп бас тартуға шақырды. Олар көмірқышқыл газы шығарындыларын қаржыландыру климаттың өзгеруін қаржыландыру емес, дамушы елдерге төленетін өтемақы мөлшері триллионмен есептелетінін және климаттың өзгеруінен ең көп зардап шегетіндерге төленуі керек екенін атап өтті.

RINGO-ғылыми және тәуелсіз ҮЕҰ климаттың өзгеруі жөніндегі үкіметаралық топтың маңызды үлесін мойындай отырып, тараптарды өздерінің ҰДАҮ-ін әзірлеу кезінде қолда бар ең жақсы ғылыми деректерді пайдалануға шақырды. Олар тараптарды жұмсарту және бейімделу шешімдерін зерттеуге, сондай-ақ әділ және тұрақты болашақ құруды ынталандыруға көмектесетін қарқынды дамып келе жатқан зерттеу ландшафтын көрсететін әртүрлі ғылыми перспективаларды қаржыландыруға шақырды.

Сауда одақтарын ұсынатын ҮЕҰ «әділ ауысу» жұмыс бағдарламасының нәтижелеріне наразылықтарын білдіріп, Боннда өткізген уақытты өршіл ҰДАҮ дамыту үшін тәжірибе мен озық тәжірибемен бөлісу керек деп күткендерін айтты. Олар NCQG-ге қатысты прогрестің жоқтығын атап өтті және оның әділ ауысу принципін қамтуы керек екенін атап өтті.

Жастар ҮЕҰ «адамдарды артта қалдырған» және азаматтық қоғамның толық араласуына жол бермейтін келіссөздерге наразылықтарын білдіріп, мысал ретінде балалар диалогына тек үш бала қатысқанын айтты. Олар анағұрлым өршіл ҰДАҮ-ді, қазба отындарынан біртіндеп бас тартуды және қаржылық олқылықтарды жоюға бағытталған нәтижелерді талап етті.

Отырысты аяқтау: Содан кейін ҒТККО мен ІАКО өздерінің тиісті жиналыс жобаларын қабылдады (FCCC/ SBSTA/2024/L. 2 және FCCC/SBI/2024/L. 1). Отырыс 2024 жылдың 14 маусымы, сенбі күні сағат 1:06-да жабық деп жарияланды.

1.1. Негізгі қорытындылар мен ұсыныстар

1. **Бакуде өтетін ТК 29 дейін BTR ашықтығы туралы есепті дайындау бойынша мәселені пысықтау**;
2. **Қазақстанның NCQG бойынша ұстанымын дайындау**:

- ашық мұхитқа қол жеткізе алмайтын елдерді (LLDC) қосу және оларды климаттың өзгеруіне осал санат ретінде тану;
- 2.1(c) және 9-баптардың конвергенциясын, сондай-ақ оларды NCQG құрылымына қосу үшін Париж келісімінің 4-ін қолдау;
- ETF шеңберінде бұрыннан қалыптасқан құралдардан басқа, оның ішінде гуманитарлық көмекке/климаттық қаржыландыруға қаражат бөлу бөлігінде қаржыландыруды қосарланған есепке алу бойынша айқын ашықтық тетіктерінің маңыздылығы;
- NCQG бірінші кезекте қаржыландырудың гранттық түрін ескеруі керек, әсіресе бейімделу, гендерлік саясат, халықтың осал топтарын қолдау және әділ ауысу үшін.

3. **GST шеңберінде БАӘ диалогы бойынша Қазақстанның ұстанымын дайындау:** диалог GST қорытынды құжатының барлық аспектілерін қарастыруы керек пе, әлде ол қаржы мәселелерін қарастыруы керек пе.
4. **Митигациялық бағдарлама (MWP) бойынша ұстанымды дайындау –** ҰДАҮ мақсаттарына жету үшін митигацияның маңыздылығын көрсете отырып, қазба отынынан кезең - кезеңімен және бірқалыпты бас тартудың маңыздылығын атап өту.
5. Жауап беру шаралары және зерттеулер мен жүйелі байқаулар жөніндегі мәселе бойынша ұстанымды дайындау.
6. Жаңа сандық қаржылық климаттық мақсат бойынша үшінші кеңеске қатысу (өткізу уақыты кейінірек, шамамен ТК 29 алдында хабарланады).

2. Іссапар туралы есеп

Базарбаева Аймира Аяновна

Модельдеу, талдау және болжау департаментінің менеджері

Іссапар кезеңіне тапсырманың орындалуы туралы есеп:

Конференция: БҰҰ климаттың өзгеруі туралы негіздемелік конвенциясының қосалқы органдарының 60-шы сессиясы.

Қызметтік іссапарға байланысты мен Германияның Бонн қаласына БҰҰ жүзеге асыру жөніндегі көмекші органның (бұдан әрі – ЖЖҚ) және Ғылыми және техникалық кеңестер бойынша көмекші органның (бұдан әрі – ҒТАБК) 60-сессиясына қатысу үшін келдім.

Бонн климатының өзгеруі жөніндегі конференция 2024 жылдың 3 маусымы мен 14 маусымы аралығында өтті. Конференция барысында жаңа ұжымдық сандық мақсат (NCQG) бойынша құжатты бейімдеу және пысықтау бойынша көрсеткіштерді әзірлеу бөлігінде, атап айтқанда, оның өршілдігін, Есептіліктің ашықтығын қамтамасыз ету және дамушы елдер үшін климаттық қаржыландыру сапасын арттыру бөлігінде біршама прогреске қол жеткізілді.[1]

БҰҰ КӨЖНК хатшылығы тараптарды 2025 жылдың соңына қарай ұлттық бейімдеу жоспарларды (бұдан әрі – ҰБЖ) әзірлеуге, сондай-ақ оларды 2030 жылға қарай жүзеге асыруда прогреске қол жеткізуге шақырды.[1]

Сонымен қатар, тараптар Париж келісімінің 6-бабының кейбір техникалық аспектілері бойынша белгілі бір прогреске қол жеткізді. Тараптар техникалық элементтерді, соның ішінде көміртегі несиелеріне авторизацияны, халықаралық көміртегі нарықтарының тізілімін және оның функционалдық мүмкіндіктерін одан әрі талқылау үшін Баку қ. ТК-29 алдында семинар өткізуге келісті. Сондай-ақ, 6.4-баптың тетігі бойынша, атап айтқанда, әдіснамалар мен шығарындыларды сіңіру жөніндегі ұсынымдарға қатысты жұмыс жалғастырылатын болады. ТК-29 мақсаттарының бірі Париж келісімінің 6-бабының қалған элементтері бойынша жұмысты аяқтауды және қорытынды талқылауларды өткізуді белгілейді, бұл ұлттық климаттық жоспарларды әзірлеу және бейімдеу мақсатында қосымша қаржыландыру алу үшін мүмкіндік береді.[1]

Бонндағы келіссөздер сессияларындағы басқа да маңызды пікірталас тақырыптары ұлттық деңгейде анықталған жарналардағы мақсаттардың ашықтығы мен өршілдігін арттыруға қатысты болды (NDC).

БҰҰ КӨЖНК атқарушы хатшысы Саймон Стил атап өткендей, Бакуде мәлімделген өршіл нәтижелерге қол жеткізу үшін күн тәртібіндегі тым көп мәселелер әлі келісілмеген. Проблемаларды шешуді келесі жылға кейінге қалдыру мүмкін емес, өйткені Климаттық дағдарыстың салдары әр елдің экономикасы мен халқына одан да жағымсыз әсер етеді. Сонымен қатар, жалпы прогреске қол жеткізу үшін барлық деңгейлерде қатысуды күшейту қажет –

[1] https://unfccc.int/ru/news/na-iyunskikh-klimaticheskikh-vstrechakh-byli-sdelali-skromnye-shagi-vpered-no-v-preddverii-ks-29

«делегация басшылары министрлер мен көшбасшыларға құжаттардың нақты нұсқаларын ұсынуға күш салуы керек».[2]

Бонн конференциясы кезінде мен Париж келісімінің 6 – бабы және Таза даму механизмі (CDM) бойынша келіссөздер сессияларын қадағалап, 6-бап шеңберіндегі кейбір ілеспе іс-шараларға қатыстым, қолшатыр тобының (Umbrella Group) күнделікті кездесулеріне сараптамалық деңгейде қатыстым, сондай-ақ климаттың өзгеруі саласындағы ынтымақтастықты одан әрі талқылау үшін Жапония, Сингапур және Оңтүстік Корея делегацияларымен екіжақты келіссөздерге қатысты.

Париж келісімінің 6-бабы

Париж келісімінің 6-бабының 2-тармағында және 2/CMA.3 шешімінде аталған бірлескен тәсілдер бойынша басшылық нұсқаулар

Сессиялар Maria Aljishi (Сауд Арабиясы) және Peer Stiansen (Норвегия) көмегімен өтті.

Сессияларда парниктік газдар шығарындыларын азайту үшін кооперативтік тәсілдер механизмдеріне қатысты әртүрлі аспектілер белсенді талқыланды. Авторизация, процестердің ашықтығы, тізілімдерді басқару және сәйкессіздіктерді жою мәселелеріне басты назар аударылды.

1. Авторизация және тізілімдер

- Делегаттар тізілімдерді авторизациялау мен басқарудың нақты процестерінің қажеттілігі туралы консенсусқа келді. Бірнеше Тараптар авторизация процесінде қабылдаушы тараптардың белсенді рөлінің маңыздылығын атап өтті және сәйкессіздіктерді анықтау және түзету үшін дәйекті тәсілді ұсынды. Авторизация қашан болуы керек деген сұрақтар көтерілді: бірінші трансферден кейін немесе оған дейін? Авторизация қашан талап етілуі керек, өйткені бұл процесс дұрыс түсінілмеген жағдайда, қосарланған есепке алу қаупі бар - қатысушы Тараптар бірдей көміртегі бірліктерін талап ете алады және иемдене алады.

- Ұлыбритания мен Канада процесті жеңілдету үшін хатшылық басқаратын жалпы номенклатураны құру идеясын қолдады. Қытай мен Үндістан аз дамыған елдер мен шағын арал мемлекеттеріне түзетулерді қолдану икемділігін ұсынды.

2. Ашықтық және құпиялылық

- Ашықтық пен жауапкершілікті нақты түсіну тұрақты тақырып болды. Қатысушылар келіссөздер процесінің барлық қатысушылары үшін нақты нұсқаулықтар мен кең кеңестер өткізудің маңыздылығын атап өтті. Қатысушылар арасында тең емес тәсілге қатысты сұрақтар бірнеше рет көтерілді: неге Хатшылық тек белгілі бір топтарға немесе елдерге қолдау мен пікір сұрайды? БҰҰ алаңында маңызды Климаттық күн тәртібін талқылау кезінде неге мұндай теңсіздікке жол беріледі?

- Ақпараттың құпиялылығы: сараптамалық шолулар барысында берілген құпия ақпаратты өңдеу мәселелері талқыланды. Түсініспеушіліктерді болдырмау және деректерді қорғауды қамтамасыз ету үшін нақтылау ұсынылды.

[2] https://unfccc.int/ru/news/saymon-stil-na-itogovoy-sessii-ne-ostavlyayte-samuyu-trudnuyu-rabotu-na-posledniy-moment

3. Тексерулер тізбегі және сәйкессіздіктерді жою

- Профилактикалық тәсіл мен тексерулердегі икемділік туралы келіспеушіліктер болды. Кейбір тараптар авторизацияны аяқтамас бұрын мұқият тексеруді ұсынды, ал басқалары кідірістерді болдырмаудың икемді әдісі болып табылады.

- Сәйкессіздіктерді әр түрлі жауап деңгейлерін қажет ететін шамалы және маңызды деп жіктеу ұсынылды. Сәйкессіздіктерді шешудің нақты және мөлдір механизмдерінің қажеттілігі атап өтілді.

4. Сессияаралық семинарлар мен жұмыс кездесулері

- Көптеген тараптар негізгі мәселелерді терең талқылау үшін сессияаралық семинарлар өткізу идеясын қолдады. Қатысушыларды барынша тарту үшін гибридті және виртуалды кездесу форматтары ұсынылды. Гибридті форматтағы негізгі алаңдаушылық: барлық делегаттар мен келіссөздер сессияларына қатысушылар тікелей талқылауға қол жеткізе алмайды және қайтадан тең емес жағдай туындауы мүмкін. Виртуалды форматтағы қарсыластар сапалы интернетке қол жетімділіктің болмауы және уақыттың айтарлықтай айырмашылығы тең қатысуға мүмкіндік бермейді деп мәлімдеді.

- Деректерді ұсынуға арналған кестелер мен форматтар талқыланды (AEF – келісілген электрондық формат). Есеп беру процесінің ашықтығын жеңілдету және жақсарту үшін форматты жақсартудың әртүрлі нұсқалары мен ұсыныстары ұсынылды.

Әр түрлі тараптардың позициялары

- Еуропалық Одақ (ЕО): Жүйеге деген сенімділікті арттыру үшін ашықтық пен есептілікті жақсартудың маңыздылығын атап өтті. Тәжірибе жинақтау үшін 2028 жылы тиісті түзетулерді талқылауды ұсынды.

- АҚШ: Халықаралық тізілім операциясына байланысты деректердің құны мен қауіпсіздігіне алаңдаушылық білдірді. Қатаң қадағалау мен стандарттар қажеттілігін қолдады.

- Канада: Авторизация үшін ең аз міндетті элементтерді әзірлеуге шақырды және келесі кездесуге дайындалу үшін сессияаралық семинарлар идеясын қолдады.

- Ресей: жүйенің ашықтығы мен тұтастығын қолдады, талқылауларды 2028 жылға дейін кейінге қалдыруды ұсынды және нақты терминологияның маңыздылығын атап өтті.

- Африка елдерінің тобы: қоршаған ортаның тұтастығы мен ашықтығын қамтамасыз ету қажеттілігін қолдады, 6.2-бап пен 6.4-баптың тетіктері бойынша жедел жұмыс істеуге шақырды.

Бонндағы сессияларда 6.2-бап бойынша талқылаулардың қорытындылары кооперативтік тәсілдердің неғұрлым ашық және дәйекті жүйесін құруда елеулі ілгерілеуді көрсетті. Негізгі тақырыптарға авторизацияның нақты процестерінің қажеттілігі, процестің ашықтығы мен заңдылығының маңыздылығы және есептілікті одан әрі талқылау және жақсарту үшін сессияаралық семинарлар ұсыну кірді. Әр түрлі тараптар барлық қатысушылардың, әсіресе дамушы және

мүмкіндігі шектеулі елдердің мүдделерін ескерудің маңыздылығын атап өтіп, өз ұстанымдарын білдірді.

6.2-бап бойынша құжат мәтінінің жобасы (Париж келісімінің 6-бабына қатысты материалдар, Париж келісімінің 6-бабының 2-тармағында және 2/CMA.3 шешімінде аталған кооперативтік тәсілдер бойынша басшылық нұсқаулар) 2024 жылғы 12 маусымда жарық көрді және әртүрлі элементтердің бірнеше нұсқаларын қамтиды, құжатты мұқият зерделеп, Қазақстан үшін неғұрлым тиімді және ұқсас нұсқаларды айқындау қажет.[3]

Төраға ұсынған қорытындылар жобасы[4]:

1. ҒТАБК 6/CMA.4 шешімінің 4, 16, 17 және 22-тармақтарына сәйкес Париж келісімінің 6-бабының 2-тармағында және 2/CMA.3 шешімінде көрсетілген ынтымақтастық тәсілдері бойынша басшылықты қарастырды.

2. ҒТАБК 6/CMA.4 шешімінің 17(j) тармағына жауап ретінде қабылданған жалпы номенклатуралар бойынша жұмысты атап өтті, бұл мәселе бойынша қосымша талқылау қажет емес деген қорытындыға келді және оны қарау аяқталды деп есептеді. SBSTA Париж келісімі (CMA) Тараптарының кеңесі ретінде жұмыс істейтін Тараптар Конференциясына осы мәселені қарауды аяқтауды ұсынды..

3. ҒТАБК хатшылыққа орталықтандырылған есеп және есеп беру платформасының әкімшісі ретінде жалпы номенклатуралардың бастапқы тізімін әзірлеуді, II тарауға сәйкес жалпы номенклатураларды құру және өзгерту туралы сұрау салу процесін әзірлеуді тапсырды. 6/CMA.4 шешіміне I қосымшаның және 2/CMA.3 шешіміне қосымшаның 36(c) абзацында айтылған CMA үшін жыл сайынғы есепте өз жетістіктеріңіз туралы есеп берілді.

4. ҒТАБК 6/CMA.4 шешімінің 16(a)(ii) тармағына жауап ретінде қабылданған құпия ақпаратты тексеру әдістері бойынша жұмысты атап өтті, бұл мәселе бойынша қосымша талқылау қажет емес деген қорытындыға келді және оны қарастыруды аяқталды деп санады. ҒТАБК CMA-ға осы мәселені қарауды аяқтауды ұсынды.

5. ҒТАБК хатшылыққа 6/CMA.4 шешіміне II қосымшаның VII тарауында қамтылған осындай ақпаратты тексеруге қатысты ережелерге сәйкес қатысушы Тараптар құпия деп белгілеген ақпаратты жүгіну және тексеру үшін 6-бапты техникалық шолу жөніндегі сараптамалық топтар үшін арнайы мінез-құлық кодексін қоса алғанда, қажетті әкімшілік рәсімдерді әзірлеуді, жариялауды және енгізуді тапсырды, және 2/CMA.3 шешіміне қосымшаның 36(c) абзацында айтылған CMA үшін жыл сайынғы есебінде өз жетістіктеріңіз туралы есеп беріңіз.

6. ҒТАБК 6/CMA.4 шешімінің 16(b)(ii) тармағына жауап ретінде жүргізілген жұмысты назарға алып, шығарындыларды азайтудың халықаралық аударылатын нәтижелері (ITMO) шығарындылардың алдын алуды қамтуы мүмкін бе деген сұраққа қатысты және осы мәселені қарастыруды жалғастыруға келісті ҒТАБК

[3] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Art6.2_SBSTA60_0.pdf
[4] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sbsta2024_L08_adv.pdf

68 (2028). ҒТАБК СМА тарапынан одан әрі басшылық болмаған жағдайда, ағымдағы нұсқаулар бар екенін және шығарындылардың алдын алу ағымдағы нұсқауларға енгізілмегенін атап өтті.

7. ҒТАБК осы сессияда күн тәртібінің осы тармағы бойынша дайындалған мәтін жобасын назарға алып, оның Тараптар арасында консенсус білдірмейтінін атап өтті.

8. ҒТАБК хатшылыққа ҒТАБК 61 алдында гибридті форматта өтетін Тараптар үшін семинар ұйымдастыруды тапсырды (2024 ж. қараша) семинармен бірлесіп, вокнттың күн тәртібіндегі «Париж келісімінің 6-бабында, 4-параграфында белгіленген және 3/СМА.3 шешімінде айтылған тетіктің ережелері, әдістері мен рәсімдері» жоғарыда 7-параграфта аталған мәтіннің жобасын авторизациялауға, электрондық форматпен, реттілікпен, бірінші трансферді қолданумен келісілген мәселелер бойынша қарауды жеңілдету үшін, сәйкессіздіктерді жою және тізілімдерге қатысты мәселелер.

9. ҒТАБК жоғарыда 7-параграфта аталған мәтіннің жобасын қарауды жалғастыруға келісті ҒТАБК 61 СМА6-да (2024 ж. қараша) қарау және қабылдау үшін осы мәселе бойынша шешім жобасын ұсыну мақсатында.

10. ҒТАБК тараптарға кооперативтік тәсілдер жөніндегі нұсқаулықты іске асыру және жоғарыдағы 8-параграфта аталған сессияаралық жұмысты қолдау жөніндегі қосымша іс-шаралар үшін нысаналы қорға үлес қосуды ұсынды.

11. ҒТАБК жоғарыдағы 8-параграфта аталған хатшылық өткізетін іс-шаралардың бюджеттік бағалау салдарын назарға алды.

12. ҒТАБК хатшылықтың осы қорытындыларды орындауға арналған іс-әрекеттері қаржылық ресурстар болған кезде жүзеге асырылуын сұрап алды.

Париж келісімінің 6-бабының 4-тармағына сәйкес құрылған және 3/СМА.3 шешімінде айтылған механизмнің ережелері, шарттары мен процедуралары

Бейресми консультациялар Kate Hancock (Австралия) және Sonam Tashi (Бутан) көмегімен өтті.

Авторизация механизмін әзірлеуге және осы механизм шеңберінде құрылған көміртегі бірліктерін басқаруға баса назар аударылды.

Негізгі міндеттер:

1. Қатысушылар толық қолдаған шешім жобасының мәтінін әзірлеу.

2. Тізілімдердің авторизациясы мен тетіктеріне байланысты негізгі мәселелерді шешу.

Авторизация және тізілімдер:

- Авторизация процесін қабылдаушы Тарап басқаруы керек және тиісті кепілдіктерді қамтуы керек. MCU шығарылымына қатысты ағымдағы абзацтардың күрделілігі мен анықтығына қатысты алаңдаушылық болды. Ол үшін қарапайым және түсінікті тілді қолдану ұсынылады.

Климаттың өзгеруі және көміртегі бірліктері контекстінде «MCU» (Mitigation Contribution Unit) термині климаттың өзгеруін азайту механизмдері арқылы жасалған көміртекті несиелер немесе сертификаттар болып табылатын жұмсартуға үлес бірліктерін білдіреді. Бұл қондырғылар парниктік газдар

шығарындыларының азаюын және климаттың өзгеруін азайту бойынша тиісті шараларды есепке алу үшін пайдаланылуы мүмкін.

MCU негізгі сипаттамалары:

1. Авторизация: MCU заңды деп танылуы және халықаралық көміртегі нарықтарында қолданылуы үшін қабылдаушы Тараппен рұқсат етілуі керек.

2. Сауда: бұл бірліктер көміртегі нарығына қатысатын елдер, компаниялар немесе басқа ұйымдар арасында сауда жасай алады.

3. Ашықтық және есеп: MCU құру, авторизациялау және сауда процесі ашық болуы керек және жүйеге экологиялық тұтастық пен сенімділікті қамтамасыз ету үшін белгіленген стандарттар мен ережелерге сәйкес келуі керек.

MCU Париж келісімі сияқты халықаралық келісімдер арқылы парниктік газдар шығарындыларын азайту жөніндегі міндеттемелерін орындағысы келетін елдер мен ұйымдар үшін маңызды құрал болып табылады.

Тараптардың пікірлері:

- Африка елдерінің тобы (AGN): шығарылған кезде MCU авторизациясын қолдайды және бұл ағымдағы мәтінде көрсетілуі керек деп мәлімдейді. Олар шығу тегіне қарамастан 6.4 механизмі бойынша жасалған барлық бірліктерді бірдей қарастырудың маңыздылығын атап көрсетеді.

- Украина: AGN ұстанымын қолдайды және қосарланған есепке алуды болдырмау үшін нақты авторизация процедурасының қажеттілігін, сондай-ақ ұлттық заңнамалар мен жобаларды тексеру және тексеру стандарттарының сақталуын көрсетеді.

- ЕО: ағымдағы мәтін ЕО қажеттіліктерін қанағаттандырады, бірақ олар басқа нұсқаларды қарастыруға дайын. ЕО бірліктерді бірінші рет бергенге дейін авторизациялаудың маңыздылығын және тізілімдегі операциялардың асқынуын болдырмау үшін кейбір аспектілерді нақтылау қажеттілігін атап көрсетеді.

- Қытай: артық әкімшілік кедергілер мен қосарланған проблемаларды болдырмау үшін процедураны жеңілдетуді қолдайды.

- Шағын арал мемлекеттерінің альянсы (AOSIS): бейімделу қоры рұқсат етілмеген MCU ретінде шығарылса, құны төмен бірліктерді ала алады деп аландайды. Олар шығарылған барлық MCU-лардың 5%-ы шығарылған кезде тиісті түзетулермен түзетілуін ұсынады.

- АҚШ: AGN ұстанымын қолдайды және дамушы елдер үшін инвестициялық тартымдылықты, авторизация механизмінің икемділігін және ұлттық басымдықтарды есепке алудың маңыздылығын атап көрсетеді.

- Бразилия: егер мемлекет авторизация туралы мәлімдеме жасамаса, онда бірліктер әдепкі бойынша рұқсат етілмеген болып саналады деген стандартты процедураны орнатуды ұсынады.

Талқыланатын негізгі мәселелер:

1. Стандарттау және әдістемелерді түсіну.

Бұл мәселе Қазақстан үшін маңызды, өйткені 6.4-баптың тетігінің шығарындыларының базалық деңгейін (төмендету жағына қарай) түзету талқылануда, атап айтқанда, «6.4-баптың тетігінің әдіснамаларын әзірлеу мен бағалауға қойылатын талаптар» 4.7. -тармағының 45 және 47-тармақшаларын

зерделеу. Сонымен қатар, парниктік газдар шығарындыларын есептеу кезінде қолданылатын әдістемелерді әмбебап және нақты түсіну қажет. Қазақстан да әдіснамалар жөніндегі басшылыққа қатысты осындай алаңдаушылық білдірді.

2. Жеңілдетуді қаржыландыруға салымдарды сертификаттау мәселелері.

3. Бірліктерді шығару үшін авторизация қажеттілігі және оларды жақсарту бойынша ұсыныстар.

4. Бірліктерді түзетуге және авторизациялауға байланысты мәселелер.

5. Авторизацияға байланысты рәсімдер мен талаптарды нақтылау.

6. Мәтіндерді біріктіру және әртүрлі механизмдерді үйлестіру қажеттілігі.

Қорытынды талқылаулар мен ұсыныстар:

- Әртүрлі механизмдерді авторизациялау және интеграциялау рәсімдерінде айқындық қажеттілігі.

- Барлық тараптар арасында келісімге қол жеткізу үшін оларды шешудің күрделілігі мен қажеттілігі.

- Шығарындылардың алдын алу және қоршаған ортаны қорғау шараларын жақсарту туралы талқылау 2028 жылы қаралуы керек.

Осылайша, Бонндағы конференцияда 6.4-бап бойынша талқылаулар Париж келісімін одан әрі сәтті орындаудың негізгі элементі болып табылатын көміртегі бірліктерін басқарудың мөлдір, тиімді және келісілген механизмдерін құруға бағытталған.

Киото мен Парижде орындалмаған уәделер туралы сындар айтылды. Дамушы елдердегі жеңілдетілген қаржыландыруды азайту бойынша күш-жігер туралы да айтылды.

Талқылаулар мәтіндерді одан әрі қарауға және нақтылауға беру туралы шешім қабылдаумен аяқталды. Қосарланған есепті жою бойынша жұмысты жалғастыру және ұлттық механизмдер мен 6-баптың механизмінің олармен сәйкестігі және шығарындылардың алдын алу бойынша талқылауды жалғастыру қажет екендігі атап өтілді.

6.4-бап бойынша құжат мәтінінің жобасы (Париж келісімінің 6-бабында, 4-тармағында белгіленген тетіктің қағидалары, модальділіктері мен рәсімдері бойынша одан әрі басшылық нұсқаулар туралы шешім жобасының элементтері) 2024 жылғы 12 маусымда жарияланды және Қазақстан үшін проблемалық сәттер мен кедергілерді анықтау үшін зерделеуді және мұқият қарауды талап етеді.[5]

Төраға ұсынған қорытындылар жобасы [6]:

1. 7/CMA.4 шешімінің 8-9-тармақтарына сәйкес ҒТАБК Париж келісімінің 6-бабының 4-тармағына сәйкес құрылған және 3/CMA.3 шешімінде айтылған тетік үшін ережелер, шарттар мен рәсімдерге қатысты мәселелерді қарады.

2. ҒТАБК 7/CMA.4 шешімінің 8-тармағына байланысты атқарылған жұмыстарды назарға алды. 6-баптың 4-тармағында көзделген тетік үшін қадағалау органының және 6-баптың 4-тармағы бойынша қызметті қабылдайтын Тараптардың бұдан әрі міндеттеріне қатысты, мұндай қабылдаушы Тараптар

[5] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Art6.4_SBSTA60_0.pdf
[6] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sbsta2024_L07R.pdf

қадағалау органы тарапынан мақұлдау және қадағалау шартымен тетік үшін ұлттық уағдаластықтарды әзірлеп, қолдануы және осы мәселені ҒТАБК-68 қарауды жалғастыру туралы шешім қабылдауы (2028 жыл).

3. ҒТАБК 6-баптың 4-тармағы бойынша қызмет шығарындылардың алдын алу және табиғатты қорғауды жақсарту жөніндегі қызметті қамтуы мүмкін бе деген мәселені қарау бойынша 7/CMA.4 шешімінің 9 а) тармағына байланысты атқарылған жұмысты назарға алды және осы мәселені ҒТАБК-68 қарауды жалғастыру туралы шешім қабылдады. ҒТАБК Париж келісімі Тараптарының кеңесі ретінде әрекет ететін Тараптар Конференциясының бұдан әрі нұсқаулары болмаған кезде қолданыстағы ережелер, шарттар мен рәсімдер (бұдан әрі – ЕШР) қолданылатынын және қолданыстағы ЕШР-ға шығарындылардың алдын алу енгізілмегенін атап өтті. Сонымен қатар, ҒТАБК табиғатты қорғауды жақсарту қолданыстағы ЕШР-дағы қызметтің жеке санаты емес екенін атап өтті.

4. ҒТАБК осы сессияда күн тәртібінің осы тармақшасына дайындалған мәтін жобасын назарға алып, оның Тараптар арасында консенсус таппағанын атап өтті.

5. ҒТАБК хатшылықтан «Париж келісімінің 6-бабының 2-тармағында аталған және 2/CMA.3 шешімінде аталған бірлескен тәсілдерге қатысты басшылық нұсқаулар» деп аталатын ҒТАБК күн тәртібіндегі тармақша шеңберінде ұйымдастырылатын жұмыс кеңесіне байланысты ҒТАБК-61-ге дейін (2024 жылғы қараша) гибридті форматта өткізілуі тиіс Тараптар үшін жұмыс кеңесін ұйымдастыруды сұрады, 4-тармақта айтылған мәтіннің жобасын механизмдердің рұқсаты мен тізіліміне қатысты мәселелер бойынша қарауға жәрдемдесу үшін.

6. ҒТАБК осы мәселе бойынша шешім жобасын CMA-6 (2024 жылғы қараша) қарау және қабылдау үшін ұсыну үшін жоғарыда 4-тармақта аталған мәтіннің жобасын ҒТАБК-61 қарауды жалғастыру туралы шешім қабылдады.

7. ҒТАБК тараптарды 6-баптың 4-тармағында көзделген тетіктің қағидаларын, шарттары мен рәсімдерін қолданысқа енгізу және жоғарыда 5-тармақта аталған сессияаралық жұмысты қолдау үшін қосалқы қызмет үшін нысаналы қорға жарналар енгізуге шақырды.

8. ҒТАБК қызметтің бюджеттік салдарларының сметасын назарға алды, оны хатшылық жүзеге асыруы тиіс және жоғарыда 5-тармақта айтылған.

9. Осы тұжырымдарда көзделген хатшылықтың іс-әрекеттері қаржы ресурстары болған жағдайда жүзеге асырылуы сұралды.

Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағында және 4/CMA.3 шешімінде аталған нарықтық емес тәсілдер шеңберіндегі жұмыс бағдарламасы

Сессиялар Kristin Qui (Самоа) және Jacqui Ruesga (Жаңа Зеландия) көмегімен өтті.

6.8-бап тараптарға климаттың өзгеруін болдырмау және оған бейімделу жөніндегі іс-қимылдарды жүзеге асыруда нарықтық емес ынтымақтастық үшін мүмкіндіктер береді. Олардың ішінде:

- Климаттың өзгеруін болдырмау және оған бейімделу саласындағы өршіл мақсаттарға қол жеткізуге жәрдемдесу.

- Мемлекеттік және жеке секторлар мен азаматтық қоғам ұйымдарының оны жүзеге асыруға қатысуын кеңейту.
- Әртүрлі құралдар мен тиісті институционалдық механизмдер арасында үйлестіру үшін қолайлы мүмкіндіктер жасау.

6.8-бап қатысушы тараптарға оларды кешенді, тұтас және теңгерімді түрде, оның ішінде климаттың өзгеруін болдырмау, бейімделу, қаржыландыру, технологияларды әзірлеу және беру және әлеуетті нығайту арқылы жүзеге асыруға жәрдемдесетін болады. Ол сондай-ақ тұрақты дамуға және кедейлікті жоюға ықпал етеді.

Нарықтық емес тәсілдер «мәмілелер» болып табылмайды және 6.2-баптың нормаларымен немесе 6.4-баптың механизмімен реттелмейді.

6.8-бапқа арналған отырыстарда екі негізгі мәселе қаралды: өткізілген семинарлар мен топтық талқылаулардың нәтижелері, сондай-ақ қорытындылар мен сессияаралық жұмыстардың жобаларын дайындау. Талқылауға әр түрлі елдер мен коалициялар қатысты, олардың әрқайсысы тақырып бойынша өз көзқарастары мен ұсыныстарын білдірді.

Семинарлар мен топтық талқылаулардың нәтижелерін талқылау

LMDC (Дамушы елдер коалициясы):

- Өткізілген семинарлардың пайдалылығын қолдап, цифрлық инфрақұрылым саласындағы әлеуетті арттырудың маңыздылығын атап өтті.

CfRN (Орман елдерінің коалициясы):

- Семинарлардың пайдалылығын жоғары бағалап, талқылауларға толық нарықтық емес бағдар беру қажеттігін атап өтті.

AILAC (Латын Америкасы мен Кариб бассейнінен келген елдер тобы):

- Семинарлардың жалғасын қолдап, талқылау үшін алдын ала дайындалған сұрақтармен оларға барлық мүдделі тараптарды белсенді тартуды ұсынды.

ЕО:

- Семинарлар мен топтық талқылаулардың маңыздылығын қолдап, веб-платформаның әлеуетін арттыру қажеттілігін атап өтті.

Жаңа Зеландия:

- Тақырыптарға алдын - ала жауап берушілерді тағайындау және қатысу белсенділігін арттыру үшін семинарлардың ұзақтығын қысқарту арқылы топтық талқылауды ұйымдастыруды жақсарту ұсынылды.

АҚШ:

- Олардың тиімділігін арттыру үшін семинарлардың ұзақтығын қайта қарауды ұсына отырып, әлеуетті арттыру үшін топтық талқылауларды пайдалануды қолдады.

Қорытынды жобаларын және сессияаралық жұмыстарды дайындау

LMDC:

- Қорытынды жобаларына Париж келісімінің баптарына сілтемелерді және бірінші жаһандық шолудың қорытындыларын қосу.
- Цифрлық инфрақұрылым саласындағы әлеуетті арттырудың және ұлттық үйлестірушілерді тартудың маңыздылығын мойындау.

CfRN:

- NMA (Non-market Approaches) платформасы мен технологиялар мен әлеуетті құру саласында қолдау көрсететін ұйымдар арасындағы өзара іс-қимылдың маңыздылығын атап өтті.

АҚШ:

- Қорытынды жобаларға прогресс пен инклюзивті пікірталастардың көрінісін, сондай-ақ жұмыс жоспарына сәйкес болашақ қадамдарды енгізуді ұсынды.

Тараптардың қорытындылары мен пікірлері

ЕО:

- Орындалған жұмысты сипаттайтын сөз тіркесін қосып, Париж келісімін жүзеге асырудың коммерциялық емес тәсілдерінің шешуші рөлін атап өткіміз келеді.

LMDC:

- Интеграцияланған және теңдестірілген тәсілдердің қажеттілігін көрсететін тілді қосуды қолдады.

AGN:

- Олар тараптардың прогресті бағалау бойынша өз пікірлерін білдіруін қалайды.

АҚШ:

- Сессияаралық жұмыстың қажеті жоқ деп санайды, өйткені семинарлар жеткілікті өткізілді.

Индонезия:

- Олар жұмыс бағдарламасын сегментациялауға және жаңа мандаттарға назар аударуды ұсынады.

Швейцария және Ұлыбритания:

- Боливия мен AGN қаржылық қолдау көрсету және климаттық жобаларды жүзеге асыру үшін оларды сақтауды талап етсе, кейбір абзацтарды артық деп санап алып тастауды ұсынады.

6.8-бап бойынша талқылаулар әртүрлі елдер мен коалициялардың пікірлері мен ұсыныстарының кең ауқымын көрсетті. Әлеуетті арттыру, ашықтық, интеграцияланған тәсілдер және ақпаратты үйлестіру мен бөлісуді жақсарту үшін одан әрі семинарлардың қажеттілігі маңызды тақырыптар болды. Талқылау қорытындылары Париж келісімінің баптарына нақты сілтемелерді енгізуге, сондай-ақ климаттық бастамаларды іске асырудың теңгерімді тәсілдерін қолдауға шақыруларды қамтиды.

Төраға ұсынған қорытындылар жобасы [7]:

1. ҒТАБК осы сессияда Глазговтың нарықтық емес тәсілдер жөніндегі комитетінің (GCNMA) бесінші кеңесін шақырып алды.

2. ҒТАБК қарсы алды:

а) Конвенция мен Париж келісімі шеңберіндегі Тараптардың, тиісті органдардың, Институционалдық тетіктер мен процестер өкілдерінің және байқаушылардың, атап айтқанда олар ұсынған 14 сөздің сессиялық жұмыс

[7] chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sbsta2024_L04R.pdf

кеңесіне кеңінен қатысуы, ол 17/CMA.5 шешімінің 15 c) тармағында аталған мәселелер бойынша GCNMA 51-мен байланыстыра отырып өткізілді, сондай-ақ нарықтық емес тәсілдерді (NMA) анықтау және әзірлеу үшін әлеуетті нығайту саласындағы қолда бар немесе ұсынылатын қаржылық, технологиялық қолдау және қолдау бойынша мақсатты пікір алмасу қолдаудың әртүрлі түрлеріне қолжетімділікті кеңейтуді және ұлттық деңгейде айқындалған салымдарға қол жеткізуге ықпал ететін инвестициялық мүмкіндіктер мен практикалық шешімдерді анықтауды қоса алғанда, осы жұмыс кеңесінде 4/CMA.3 шешіміне қосымшаның 8 b) ii) тармағында көрсетілген жұмыс бағдарламасы бойынша қызмет түрлерін жүзеге асыру тәртібімен өтті;

b) 4/CMA.3 шешіміне қосымшаның 8 b) i) тармағында аталған NMA үшін Платформа ретінде белгілі NMA туралы ақпаратты тіркеу және ақпарат алмасу үшін БҰҰ КӨЖНК веб-платформасын онда көрсетілген баптың 8-тармағында аталған NMA шеңберінде жұмыс бағдарламасы бойынша қызмет түрлерін жүзеге асыру тәртібімен қолданысқа енгізу 6 Париж келісімі және 4/CMA.3 шешімі;

c) GCNMA-да көмекші топтарды сындарлы пайдалану

3. ҒТАБК назарға алды:

a) хатшылықтың 4/CMA.3 шешіміне қосымшаның 8 b) ii) тармағында көрсетілген жұмыс бағдарламасы бойынша қызмет түрлерін жүзеге асыру тәртібімен GCNMA 44-пен байланыстыра отырып өткізілген сессиялық жұмыс кеңесі туралы баяндамасы;

b) жұмыс бағдарламасы бойынша қызметтің бастапқы негізгі бағыттары шеңберінде көмекші топтар мен қолданыстағы NMA тақырыптары бойынша хатшылықтың жалпылама баяндамасы;

c) хатшылықтың GCNMA 5-ке NMA үшін платформаға қатысты ұсынған жаңартылған ақпараты, оның ішінде:

i) ұлттық үйлестіру орталықтарына Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағы бойынша NMA туралы ақпаратты ұсынуға және тіркеуге мүмкіндік беретін платформаның негізгі функцияларын іске қосу;

ii) платформада NMA туралы ақпаратты ұсыну және тіркеу бойынша Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағы бойынша ұлттық үйлестіру орталықтары үшін анықтамалық нұсқаулықтың жарияланымдары;

iii) 2024 жылғы 12 маусымдағы жағдай бойынша Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағы бойынша ұлттық үйлестіру орталықтарының 52 кандидатурасын алу.

4. ҒТАБК Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағы бойынша хатшылықты өздерінің ұлттық үйлестіру орталықтары туралы әлі хабардар етпеген тараптарды NMA платформасына қол жеткізе алатындай етіп жасауға шақырды.

5. ҒТАБК 1/CMA.5 шешімінің 32-тармағын назарға алды, онда Париж келісімінің 6-бабының 8-тармағына сәйкес тұрақты даму және кедейлікті үйлестірілген және тиімді түрде жою, оның ішінде климаттың өзгеруін болдырмау, бейімделу, қаржыландыру, беру арқылы кешенді, тұтас және

теңдестірілген нарықтық емес тәсілдерді нығайтудың шұғыл қажеттілігі атап өтілді жағдайларға байланысты технологиялар мен әлеуетті нығайту.

6. ҒТАБК тараптарды NMA-ны айқындауға және ұсынуға, сондай-ақ NMA-ға арналған платформада NMA-ны айқындау, әзірлеу және жүзеге асыру үшін қолда бар немесе ұсынылатын әлеуетті нығайту саласындағы қаржылық, технологиялық қолдау және қолдау туралы ақпаратты ұсынуға шақырды.

7. ҒТАБК 8/CMA.4 шешімінің 4-тармағын назарға алды, онда GCNMA-ға екінші кезеңде жұмыс бағдарламасы бойынша қызметті жүзеге асыру кестесін жақсарту және тиісті ұсынымдар шығару мақсатында 2024 жылғы қарашада өтетін өзінің алтыншы кеңесінде жұмыс бағдарламасы бойынша қызметті жүзеге асырудың бірінші кезеңінің жетістіктері мен нәтижелеріне жеделдетілген және қарапайым бағалау жүргізу туралы өтініш бар.

8. ҒТАБК тараптар мен байқаушыларға материалдарды ұсыну үшін портал арқылы 2024 жылғы 31 тамызға дейін жұмыс бағдарламасы бойынша қызметті жүзеге асырудың бірінші кезеңінің жетістіктері мен нәтижелері туралы пікірлер мен ақпаратты, сондай-ақ екінші кезеңдегі жұмыс бағдарламасы бойынша қызметті жүзеге асыру кестесін жақсартуға және тиісті ұсынымдар шығаруға қатысты пікірлерді ұсынуды ұсынды және хатшылықтан GCNMA-да құру жөнінде шаралар қабылдауды сұрады 6 осы материалдар негізінде талқылау жүргізу үшін көмекші топ.

9. ҒТАБК хатшылыққа да өтініш білдірді:

a) NMA платформасындағы Климаттық технологиялар орталығы мен желіге және әлеуетті арттыру жөніндегі Париж комитетіне олардың NMA-ны анықтау және дамыту үшін технологиялар мен әлеуетті арттыруға қолдау көрсету қабілетін мойындау үшін сілтемелерді қосу;

b) GCNMA 6-мен бірлесіп өткізілуі тиіс және басқа мәселелермен қатар, келесі мәселелерге арналған дөңгелек үстелдермен сессиялық семинар ұйымдастыру:

i) NMA платформасына ұсынылған NMA ақпаратымен алмасу;

ii) мүдделі Тараптарға, тиісті органдарға, конвенцияға және Париж келісіміне сәйкес институционалдық тетіктерге және процестерге, атап айтқанда, ықпал етуді азайтуға, бейімдеуге, қаржыландыруға, технологияларды дамытуға және трансфертке және әлеуетті арттыруға, соның ішінде БҰҰ, көпжақты, екіжақты және басқа органдарға ұсынысты жіберу мемлекеттік донорларға, сондай-ақ жеке және үкіметтік емес ұйымдарға NMA платформасында тіркеу үшін NMA-ны анықтау, әзірлеу немесе енгізу үшін қолжетімді немесе ұсынылатын қаржылық, технологиялық және әлеуетті арттыру қолдауы туралы ақпарат беру үшін;

c) 8/CMA.4 шешімінің 21 тармағына сәйкес NMA шеңберіндегі жұмыс бағдарламасына қатысты іс-шараларды Париж келісімінің 6-бабына қатысты өзінің кеңірек әлеуетін арттыру бағдарламасына қосу.

10. ҒТАБК жоғарыда 9-тармақта көрсетілген хатшылық жүзеге асыратын іс-шаралардың болжалды бюджеттік салдарын атап өтті.

11. Хатшылықтың осы қорытындыларда көзделген әрекеттері қаржылық ресурстардың болуына байланысты болуы сұралды.

Таза даму механизмі

Киото хаттамасы бойынша құрылған Таза даму механизмі (CDM) тұрақты дамуға жәрдемдесуге және өнеркәсіптік дамыған елдерге дамушы елдердегі шығарындыларды азайту жобаларына инвестициялауға мүмкіндік беру арқылы парниктік газдар шығарындыларын азайтуға бағытталған. CDM Киото хаттамасы бойынша шығарындыларды азайту жөніндегі міндеттемелерді орындау үшін пайдаланылуы мүмкін сертификатталған шығарындыларды азайту бірліктерін (CER) шығаруға рұқсат берді.

Талқылаулар және перспективалар

Соңғы бірнеше жылда, әсіресе Париж келісімінің 6.4-бабында қарастырылған жаңа механизмге көшуге байланысты CDM жұмысын жалғастырудың орындылығы мен қажеттілігі талқыланды. 2024 жылы Бонндағы кездесулерде бұл мәселе басты мәселелердің бірі болды.

Тараптардың ұстанымдары

1. Бразилия CDM мен 6.4-баптың жаңа механизмін ажыратудың маңыздылығын атап өтіп, тәртіпті және заңды өту қажеттілігін көрсетті.

2. Үндістан CDM шеңберінде CER мәселелерін басқаруды жалғастыруды талап етті, бұл механизмді ағымдағы ортада жабу ертерек деп санайды.

3. AOSIS белгіленген мерзімде CDM-ді нақты аяқтауды және Бейімдеу қоры мен 6.4-баптың инфрақұрылымын қолдау үшін қалған қаражатты пайдалануды жақтады.

4. Швейцария CDM-ден 6.4-бап механизміне бірқалыпты өтуді қолдады, бұл контекст пен CDM-ге қатысты шешімдерді нақтырақ көрсетуге шақырды.

5. Ұлыбритания 6.4-бапты жүзеге асыру үшін қалған ресурстарды пайдалану керектігін атап өтіп, CDM-ті аяқтаудың нақты кестесінің қажеттілігін атап өтті.

Техникалық және қаржылық аспектілері

Хатшылық CDM тетіктері мен институттарының жұмыс істеуі үшін қажетті ресурстарды, сондай-ақ екінші міндетті кезең аяқталғаннан кейін CDM тізілімінің операцияларын сипаттайтын екі техникалық құжатты ұсынды. CDM жұмысын жалғастыру үшін қажетті уақыт шеңбері мен қаржылық ресурстар, сондай-ақ CER шығаруға сұраныстардың санына, уақыт шеңберлеріне және байланысты шығындарға қатысты мәселелер талқыланды.

Қорытынды ұсыныстар мен ұсыныстар

CDM болашағына қатысты ұсыныстар мыналарды қамтиды:

- Механизмді аяқтаудың нақты мерзімдерін белгілеу.
- Оңтайландырылған және заңды көзқараспен 6.4-баптың жаңа механизміне көшу.
- Қалған қаражатты инфрақұрылымды және Бейімдеу қорын қолдауға пайдалану.

Әртүрлі пікірлерге қарамастан, CDM-ден Париж келісімінде көзделген жаңа механизмге көшуде ашықтық, айқындық және жүйелілік туралы ортақ үндеу болды.

Осылайша, 2024 жылы CDM бойынша талқылаулар климаттық саясат тетіктерін инновациялауға және жаңғыртуға деген ұмтылысты да, жаңа климаттық бастамаларға әділ және тиімді көшуді қамтамасыз ету үшін барлық тараптардың, әсіресе дамушы елдердің мүдделерін ескеру қажеттілігін көрсетеді.

Сарапшылар деңгейіндегі Umbrella Group шеңберіндегі кездесулер (UG MEX)

Конференция барысында Париж келісімінің 6-бабының тетіктерін талқылау үшін сарапшылық деңгейде қолшатырлар тобының (АҚШ, Ұлыбритания, Австралия, Жаңа Зеландия, Норвегия, Украина, Қазақстан, Израиль, Канада, Жапония) күнделікті отырыстары өтті.

UG MEX кездесулері авторизация, ашықтық, тізілімдер және инклюзивтілік мәселелері сияқты әртүрлі аспектілерді қамтыды.

1. Авторизация және тізілімдер

- Рұқсат ету және бекіту процестерін егжей-тегжейлі талқылау қажеттілігі, сондай-ақ осы процестердің ашықтығы мен анықтығын қамтамасыз ету.

- Түсініспеушіліктерді болдырмау және әртүрлі механизмдерде түсінікті болу үшін мәтіндерді жақсарту және процедураларды жеңілдету бойынша ұсыныстар жасалды.

- Ұлттық және халықаралық тізілімдердің рөлі, соның ішінде құпиялылық және деректер қауіпсіздігі мәселелері талқыланды. Тіркеулердің негізгі мәселелерінің бірі олардың функционалдығы болып табылады. Мәселе мынада, әртүрлі елдер мен коалициялар тізілімдердің функционалдығын әртүрлі түсіндіреді. Мысалы, АҚШ тізілімді көміртегі бірліктері жай ғана шотта ұсталатын, бірақ «қойма» ретінде емес, есепке алу жүйесі ретінде қарастырады, ағымдағы есеп беру жүйелері қазірдің өзінде қажетті ашықтықты қамтамасыз етеді және транзакциялық функцияларды құру тәуекелдерді арттырады деп санайды. Ұлыбритания бұл бірліктерді транспаренттілік пен нақты уақыт режимінде деректерді бақылау мүмкіндігін арттыру құралы ретінде қарастыра отырып, әртүрлі транзакциялар үшін пайдаланылуы мүмкін деген идеяны қолдайды. Қазақстан қандай тізілім функциясының бізге қолайлы екендігі туралы өз ұстанымын шешуі керек.

2. Ашықтық және процесс

- Ашық процестердің маңыздылығы және барлық пайдаланушылар үшін нақты нұсқаулардың қажеттілігі атап өтілді.

- Қатысушылар кейбір аспектілер бойынша келіспеушіліктерге әкеліп соқтырған транспаренттілік пен рұқсат беру мәселелеріне қатысты әртүрлі көзқарастарды талқылады.

3. Мәліметтерді беру және есеп беру пішімдері

- Деректер туралы есеп беру үшін елдер қолдануы тиіс кестелер мен форматтар, сондай-ақ оларды жақсарту бойынша әртүрлі нұсқалар мен ұсыныстар талқыланды.

4. Қосылу мәселелері

- Кездесулердің бірінде ел өкілдерінің барлығы шақырылмаған кешкі ас ұйымдастыруға байланысты инклюзивтілік мәселелері талқыланды. Бұл қанағаттанбаушылық пен оқиғалардың инклюзивтілігіне қатысты алаңдаушылықты тудырды.

Нақты ұсыныстар

1. Ашық және дәйекті авторизация жүйесін құру

- Айқындық пен дәйектілікті жақсарту үшін рұқсатқа қажетті ең аз элементтерді енгізу.

- Тізілімнің өзара әрекеттесуін қамтамасыз ету үшін нақты стандарттар мен процедураларды белгілеу.

2. Барлық қатысушылардың мүдделерін ескеру

- Дамушы елдер мен мүгедектігі бар елдердің қажеттіліктеріне ерекше назар аудару.

- Рұқсаттарды өзгерту және жою кезіндегі ұлттық артықшылықтарды тану.

3. Шығындарды азайтып, қауіпсіздікті жақсартыңыз

- Халықаралық тізілімдердің жұмысына байланысты шығындарды азайту бойынша ұсыныстар әзірлеу.

- Авторизациялау жүйелерін әзірлеу және енгізу кезінде деректерді қорғау мәселелерін қарастыру.

Талқылау нәтижелері

UG отырыстары 6-бапты жүзеге асыруға байланысты негізгі мәселелер бойынша пікірталасқа бай болды. Қатысушылар транспаренттік, айқын процестер мен инклюзивтіліктің маңыздылығын атап өтті. Мәтіндер бойынша жұмысты жалғастыру, олардың құрылымын жетілдіру және барлық тараптардың пікірін ескеру ұсынылды. Сондай-ақ негізгі мәселелерді тереңірек талқылау үшін сессияаралық семинарлар өткізуге қолдау көрсетілді.

<u>Негізгі бағдарламадан тыс көрсетілген іс-шаралар</u>

Klik side-event

Париж келісімінің 6.2-бабы аясында жүзеге асырылған жобалар қаралды.

Швейцария осы бағытта жұмыс істеп жатқан ел ретінде кейбір елдерде іске асырылып жатқан және бірлескен тәсілдер қолданылатын жобаларды ұсынды.

Бүгінгі таңда Швейцария түрлі елдермен, соның ішінде Украина мен Грузиямен 13 екіжақты келісімге қол қойды. Швейцария үшін басым бағыттар мен бағдарламалардың кейбірі: күн энергиясы, «жасыл» салқындату жүйелері, қалдықтарды басқару, цемент өндірісіндегі көмірқышқыл газының шығарындыларын азайту, биогаз және т.б. Бірақ олар ауқымды жобаларға бағытталған - олардың жоспары іске асыру. 2030 жылға дейін жиынтықта 0,25 миллион тоннадан астам ITMO. Екіжақты келісімдер құқықтық базаны, сапа

стандарттарын және трансферттер бойынша процедуралық басшылықты қамтиды. 6.2-бап бойынша жобаларды жүзеге асырудағы оң тәжірибені ескере отырып, біз екіжақты ынтымақтастықты дамыту мақсатында осы шараға қатысқан Швейцария делегациясының өкілдерімен әңгімелестік. Дегенмен, қазіргі уақытта Швейцария жүзеге асырылып жатқан жобаларды қолдауға және қол қойылған екіжақты келісімдер аясында ынтымақтастықты дамытуға мүдделі.

Verra side-event

Бұл іс-шарада тараптар несиелік бағдарламамен расталған жеңілдету нәтижелеріне рұқсат берген кезде Париж келісімінің 6-бабын қалай жүзеге асыру керектігін көрсететін немесе үйрететін «стандартты» немесе «нұсқаулық» әзірлеу талқыланды. Осылайша, жаһандық деңгейде тәсілдерді стандарттауды қолдау үшін қолдануға болатын модель ұсынылады. Бұл мүдделі қабылдаушы Тараптармен өзара әрекеттесуді талап етеді. Нұсқаулықты Сингапур Verra және Gold Standard компанияларымен бірлесіп әзірлеп жатыр. COP-29 шеңберінде «анықтамалықтың» сынақ нұсқасын іске қосу және үкіметтермен және басқа да мүдделі тараптармен өзара іс-қимылды қамтамасыз ету жоспарлануда.

Бұл «нұсқаулық» қамтуға тырысатын бірнеше негізгі бағыттар ұсынылды.:

Тізілімдер арасындағы өзара байланыс – кредиттік бағдарламалармен куәландырылған жеңілдету нәтижелеріне үкімет рұқсат берген кезде ұлттық тізілімдердің және кредиттік бағдарламалар тізілімдерінің тиісті функцияларын нақтылау.

Бірегей идентификаторлар - бірегей идентификаторлар мен сериялық нөмірлердің өзара әрекеттесетінін және белгілі бір транзакциялардың дұрыс жазбасын, ашықтығын және қадағалауын қалай сақтау керектігін түсіндіреді.

ITMO және кредиттер – ITMO және «несие» түсінігінің түсіндірмесі және Париж келісімінің 6-бабының ережелері осы контексте қалай қолданылуы керек.

Ынтымақтастық – ұлттық үкімет пен несиелік бағдарлама әкімшілері Париж келісімінің 6-бабын дұрыс орындау және деректердің тұтастығын қамтамасыз ету үшін қалай және қашан бірлесіп жұмыс істеуі керектігін түсіндіру.

<u>Екіжақты келіссөздерге қатысу</u>

<u>2024 жылғы 10-11 маусымда JCM жобаларын іске асыруды талқылау үшін жапондық делегациямен кездесу.</u>

Жапон делегациясынан:

Kimura Norihiro, Экономика, сауда және өнеркәсіп министрлігінің Индустриалды ғылым, технологиялар және қоршаған ортаны қорғау саясаты бюросы, Жаһандық қоршаған ортаны қорғау кеңсесі, климаттың өзгеруі бойынша бас келіссөзші

Tatsushi Hemmi, Бас талдаушы, Mitsubishi UFJ Research and Consulting Co., Ltd.

Қазақстан делегациясы тарапынан:

Сауле Сабиева, Экология және табиғи ресурстар министрлігі Климат саясаты департаментінің директоры

Назым Сайлауова, «Жасыл Даму» АҚ модельдеу, талдау және даму департаментінің бас менеджері

Аймира Базарбаева, «Жасыл Даму» АҚ модельдеу, талдау және даму департаментінің менеджері

Кездесу барысында Қазақстан мен Жапония арасындағы JCM аясындағы жобаларды іске қосу бойынша алдағы жұмыс талқыланды. Бірлескен комитет (бұдан әрі – БК) мүшелерінің бірінші отырысы жапондық тараптың пікірінше, қазаннан ерте емес немесе Бакуде COP-29 кейін белгіленуі мүмкін. Бұған дейін Қазақстан нұсқаулықтарды зерттеп, Жапонияға осы құжаттарды мақұлдайтын ресми жауап жіберуі керек. Жалпы, БК кездесуіне дайындық процесі шамамен бір айға созылады. Сондай-ақ жапондық делегация Қазақстаннан қай секторлар мен жобаларға басымдық беретіні туралы ақпарат беруді сұрады.

Кездесуге дайындық:

- JCM жобаларын іске асыру үшін барлық қажетті құжаттар БК отырысында қабылдауға дайын болуын қамтамасыз ету.

- Әр жақтан БК мүшелерін ресми түрде таныстыру.

- Қабылдау үшін тиісті нұсқаулықтарды ұсыныңыз және туындаған мәселелерді қарастыру.

Бірлескен комитеттің құрамы

- Әр түрлі секторлар үшін мүшелердің жауапкершілігімен БК тіркелген құрамы.

- Барлық ұсынылған құжаттардың және басқа да әкімшілік міндеттердің толықтығына тексеру жүргізуде хатшылықтың рөлін айқындау.

Гибридті форматта семинар өткізу бойынша ұсыныс:

- Түсіну мен іріктеуге ықпал ете отырып, жобаларға әлеуетті кандидаттарды ұсыну үшін семинар ұйымдастыру.

- Ұсыныстар жинау және жобалық ұсыныстарды қолдау үшін семинарға қатысуға мүдделі тараптарды тарту.

Сондай-ақ, өз тарапымыздан, біздің сұрау салуымыз бойынша жапондық тарап JCM шеңберінде жобаларды іске асыру үшін қаржылық қолдау көрсететін АДБ Қорына хабарласты. Енді АДБ-ның жергілікті филиалы ықтимал қаржыландыруды егжей-тегжейлі талқылау үшін осындай кездесуді

ұйымдастыра алады. Сонымен қатар, JSM имплементациясына мүдделі компаниялар Жапонияның Қазақстандағы елшілігіне жобалар және олардың JCM сәйкестігі бойынша туындайтын мәселелер бойынша кеңес алу үшін жүгіне алады.

2024 жылғы 10 маусымдағы ынтымақтастық туралы меморандумды дайындау шеңберінде Корея делегациясымен кездесу.

Корея делегациясынан:

John IB Song, Халықаралық экологиялық ынтымақтастық орталығының басшысы, БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі жөніндегі келіссөздер үдерістері жөніндегі тобы

Noh Young-Kuk, Менеджер, БҰҰ-ның Климаттың өзгеруі жөніндегі келіссөздер процесі жөніндегі тобы, жаһандық стратегия басқармасы

Қазақстан делегациясы тарапынан:

Сауле Сабиева, Экология және табиғи ресурстар министрлігі Климат саясаты департаментінің директоры

Аймира Базарбаева, «Жасыл Даму» АҚ модельдеу, талдау және даму департаментінің менеджері

Корей делегациясымен кездесу барысында Корея Республикасы мен Қазақстан Республикасы арасындағы MOU мәтініне қатысты бірқатар мәселелер шешілді.

- Меморандумға қол қою 2024 жылғы 13 маусымда Астана қаласында жоспарланып отыр.

- Тараптар арасында қайталанатын тармақтарды алып тастауға және меморандум мәтініне осы меморандум міндетті халықаралық құжат болып табылмайтындығы туралы ескертуді енгізуге қатысты уағдаластыққа қол жеткізілді.

- Қорытынды құжатты екі жақтың Сыртқы істер министрлігіне әрі қарай өңдеуге беру туралы келісімге қол жеткізілді.

2024 жылғы 12 маусымда Мои ынтымақтастықты дамыту және қол қоюды талқылау шеңберінде Сингапурмен кездесу.

Сингапур делегациясы тарапынан:

Joseph Teo, Климаттың өзгеруі жөніндегі бас келіссөзші, тұрақты даму және қоршаған ортаны қорғау министрлігі

Peter Govindasamy, Директор (климаттың өзгеруі департаменті), Сауда және өнеркәсіп министрлігі

Lydia Tang, Директордың көмекшісі, халықаралық сауда тобы (Жасыл экономика және тұрақты даму), Сауда және өнеркәсіп министрлігі

Қазақстан делегациясы тарапынан:

Сауле Сабиева, Экология және табиғи ресурстар министрлігі Климат саясаты департаментінің директоры

Аймира Базарбаева, «Жасыл Даму» АҚ модельдеу, талдау және даму департаментінің менеджері

1. Қазақстанның NDC шолуы:

- Қазақстанның NDC бойынша ағымдағы жоспарларын түсіну.

- NDC-ға қол жеткізудегі Қазақстанның басымдықтары мен мүдделерінің бағыттарын бағалау.

2. Климаттың өзгеруін азайтудағы Қазақстанның басымдықтары:

- Қазақстан климаттың өзгеруін жеңілдету шеңберінде бағдарланатын негізгі секторлар:

- Мұнай және газ өнеркәсібі
- Энергетика
- Бұзылған жерлер мен аумақтарды қалпына келтіру.

3. Сингапурдың климаттың өзгеруін азайтудағы мүдделері:

- Көміртекті ұстау және сақтау жобалары (CCS).

- Сутегі энергиясымен байланысты жобалар.

4. Ынтымақтастық үшін қосымша мүмкіндіктерді қарастыру:

- Көміртегі несиелері мен көміртегі нарығынан тыс ынтымақтастықты кеңейту нұсқалары.

- Нұсқауларды әзірлеу және ынтымақтастық үшін басым секторларды анықтау.

5. Келісілген әрекеттер:

- Басшылық қағидаттарды әзірлеу және басым секторларды айқындау үшін сарапшылар деңгейінде техникалық талқылаулар жүргізу.

- Өзара түсіністік туралы меморандумды талқылау үшін жоғары деңгейдегі келесі кездесуді ұйымдастыру (MOU).

6. Құжаттама және келесі қадамдар:

- Кейінгі келіссөздер мен талқылауларға дайындық.

2.1. Негізгі қорытындылар мен ұсыныстар

Ағымдағы климаттық күн тәртібін толық қамту және келіссөздер сессияларына белсенді қатысу үшін Бакуде өтетін алдағы 29-шы Тараптар конференциясында Қазақстан делегациясын күшейту қажет.

Әзірбайжан делегациясының өкілдері Бакуде Париж келісімінің 6-бабын қабылдау және оның барлық элементтерін келісу маңыздылығын бірнеше рет атап өтті. Осыған байланысты механизм сарапшылары ғана емес, сонымен қатар делегациялар басшыларының қатысуымен көбірек отырыстар өткізу жоспарлануда, онда Тараптар өздерін толғандыратын мәселелерді талқылап, ортақ шешімге келуге тырысады. Нәтижесінде, COP-29 келіссөздер сессияларында ел экономикасы үшін маңызды мәселелер бойынша Қазақстанның ұстанымы пысықталып, тиімді нұсқалар ұсынылуы тиіс.

2024 жылдың қазан айында Бонн қаласында жоспарланған 6.2-бап және 6.4-бап бойынша жұмыс сессиясына қатысу, онда авторизацияға, үйлестірілген электрондық форматқа, жүйелілікке, бірінші көшіруді қолдануға, сәйкессіздіктерді шешуге және тізілімдерге және олардың функционалдық мүмкіндіктеріне қатысты мәселелер қарастырылады.

UNFCCC хатшылығына Тараптың UNFCCC веб-платформасы бойынша ұлттық орталықтың өкілдері туралы ақпарат берілуі керек, осылайша олар NMA платформасына қол жеткізе алады.